

SZAKDOLGOZAT

Eiler Liza

2025.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Vidékfejlesztési agrármérnök alapképzési szak

**A SZŐLŐ- ÉS BORÁGAZAT VIZSGÁLATA ÉS
FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI SOLTVADKERTEN**

Belső konzulens: Urbánné Malomsoki Mónika

tanszéki munkatárs

Belső konzulens Vidék- és Területfejlesztési
intézete/tanszéke: Tanszék

Készítette: Eiler Liza

Gödöllő

2025

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
1. Bevezetés.....	2
2. Irodalmi áttekintés.....	4
2.1. Gazdasági jelentőség.....	4
2.2. Klímaváltozás hatása, környezetvédelem.....	6
2.3. Szőlő- és borágazat Magyarországon.....	7
2.4. Soltvadkert.....	13
3. Módszertan.....	16
4. Eredmények és értékelésük.....	17
4.1. Hegybíróval készített interjú eredményei.....	17
4.2. Strukturált interjú eredményei.....	20
5. Következtetések és javaslatok.....	42
6. Összefoglalás.....	45
Irodalomjegyzék.....	47
Melléletek.....	52
1. számú melléklet: Interjúkérdések a soltvadkerti hegybíróhoz, Angyal Anetthez.....	52
2. számú melléklet: Strukturált interjú kérdései.....	53
Függelékek.....	60

1. Bevezetés

Szakedolgozatom témájaként a Soltvadkerten zajló szőlő- és bortermelést választottam. Témaválasztásom háttérében elsősorban személyes kötődésem áll: itt nőtem fel, és a családi háttér révén már gyerekkorom óta soros kapcsolatban állok ezzel a mezőgazdasági ágazattal. A helyi szőlő- és bortermelés nem csupán egy hagyományos gazdasági tevékenység, hanem a térség társadalmi és kulturális identitásának is szerves része. Úgy gondolom, hogy a régió fejlődése és a hosszú távú gazdasági fennmaradása szempontjából különösen fontos e két tevékenységi kör részletes vizsgálata.

Dolgozatomban célom, hogy átfogó képet nyújtsak a soltvadkerti szőlő- és bortermelés múltjáról, jelenlegi helyzetéről, valamint a jövőbeli lehetőségeiről. A választott téma számos olyan kérdéskört érint, amelyek a vidéki térségek mezőgazdasági struktúráin túlmutatva, a helyi gazdaság szerkezetének, a társadalmi változásoknak és a fenntartható fejlődésnek is részét képezik. A dolgozat során külön figyelmet fordítok arra, hogy feltárjam a szőlő- és bortermelés városra gyakorolt gazdasági hatásait, beleértve a munkahelyteremtést, az idegenforgalmi potenciált, illetve a helyi termékek szerepét a gazdaság élénkítésében.

A dolgozat fontos aspektusa a gazdasági fenntarthatóság kérdése, különösen a jelenlegi gazdasági környezet és a mezőgazdasági ágazatot érintő kihívások fényében. A klímaváltozás, a növekvő termelés költségek, a munkaerőhiány, valamint a piaci verseny mind olyan tényezők, amelyek komolyan befolyásolják a termelők jövőjét. ezen túlmenően vizsgálom a generációváltás kérdését is, hiszen a fiatalabb korosztály bevonása a mezőgazdasági tevékenysége kulcsfontosságú a hagyományok fenntartása és az innováció előmozdítása szempontjából. Az állami támogatások, ösztönző programok és a képzési lehetőségek szerepe szintén kiemelt figyelmet kap a dolgozatomban. Saját megfigyeléseim és tapasztalataim alapján úgy vélem, hogy a helyi bortermelők és szőlősgazdák gyakran nem használják ki teljes mértékben a rendelkezésre álló lehetőségeket, különösen a bor-, gasztro-, és vidéki turizmus területén. Soltvadkert természeti és kulturális adottságai kiváló alapot biztosítanak egy olyan, helyi értékekre épülő turisztikai kínálat kialakításához, amely nem csak a gazdaság élénkítését, de a közösségi identitás erősítését is szolgálhatná. Ennek ellenére jelenleg még mindig hiányzik az egységes stratégia és az együttműködés a szereplők között, ami gátolja térség potenciáljának kiaknázását.

Dolgozatom empirikus részében egy mély interjút készítettem a soltvadkerti hegybíróval, Angyal Anett-tel, továbbá strukturált interjú keretein belül lekérdeztem a helyi szőlő- és bortermelő gazdák jelenlegi helyzetét, véleményét és jövőre vonatkozó elképzeléseit. A kutatás

célja, hogy valós képet adjon arról, miként látják maguk a gazdálkodók az ágazat jelenlegi kihívásait és lehetőségeit, valamint milyen irányba tartanak a fejlődési folyamatok. A strukturált interjú segítségével többek között arra kerestem a választ, hogy milyen szerepet tölt be a helyi borkultúra a település életében, milyen akadályai vannak a fejlődésnek, és hogyan viszonyulnak a termelők az új, fenntarthatóbb módszerekhez.

Összességében dolgozatom célja, hogy feltárja a soltvadkerti szőlő- és bortermelés jelenlegi helyzetét, társadalmi és gazdasági kapcsolódását, valamint a fejlesztési lehetőségeket, kiemelt tekintet fordítva a turizmusra. A kutatás során több tényezőt is vizsgállok, többek között a borászati hagyományok kulturális jelentőségét, gazdasági kihívásokat, a generációváltás kérdését, illetve a modernizáció és fejlesztések szükségességét. Az általam megfogalmazott cél mentén az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg a vizsgálatom kezdetén:

H1: Soltvadkert kultúrájának elengedhetetlen része a szőlő- és borágazat.

H2: A soltvadkerti borászatok nem használják ki a turizmusban (bor, vidéki beleírjam külön vagy nem kell) rejlő lehetőségeket.

H3: Egyre nehezebb jövedelmezően folytatni a szőlő- és bortermelést Soltvadkerten

H4: A fiatalabb korosztály aktív részvétele elengedhetetlen a szőlő- és bortermelés jövője szempontjából; a generációváltás állami támogatással is ösztönzött.

2. Irodalmi áttekintés

A szőlőtermelés a közel keleten kezdődött körülbelül 6000-8000 évvel ezelőtt, jóval a szőlőről, és borról szóló írásos emlék keletkezése előtt, mely körülbelül idősámításunk előtt 2100-ra tehető. Az évek alatt több ezerfajta fejlődött, amelyeket különböző célokra kezdtek alkalmazni (Alston & Sambucci , 2019). Az élesztőgomba a legkorábban domesztikált mikroorganizmus, ami a szőlőszemekben is fellelhető a természetben. Ennek köszönhető az alkoholos italok feltalálása, mint például a bor. Egy régészeti kutatás során, amikor megtalálták a legrégebbi borászatot Örményországban, fény derült arra, hogy már 8000 éve is része volt a mindennapi életnek a borkészítés.

A kilencedik századra Siráz városa a legfinomabb középkeleti bor városaként lett ismert. Ősi egyiptomi hieroglifákból azt is megtudhatjuk, hogy az ógörögök, föníciaiak, és a rómaiak is termesztettek már vörös szőlőt, amelyet később gyümölcsként fogyasztottak, vagy bort készítettek belőle. A későbbiekben a szőlőtermesztés áterjedt Európa más régióira is, továbbá Észak-Afrikába, majd Észak-Amerikába is eljutott (Khan, Fahad, Naushad, & Faisal, 2020).

A bor évszázadok óta szerves része az emberi kultúrának, és ez a napjainkban sincs másként. Már az ókori civilizációk – például a rómaiak és görögök – is nemcsak fogyasztották, hanem vallási, társadalmi és gazdasági jelentőséggel is felruházták. A bor nemcsak egy ital, hanem a közösségi együttlét, az ünneplés és a vendégszeretet jelképe. Ez a sokrétű szerepe a mai társadalmakban is megmaradt, legyen szó baráti találkozóról, ünnepi vacsoráról, vagy akár vallási szertartásról, a bor gyakran jelen van és hozzájárult az esemény hangulatának fokozásához.

2.1. Gazdasági jelentőség

A világ gazdaságának jelentős részét teszi ki a szőlő. 2016-ban világszerte összesen 77,4 millió tonnát termesztettek, 7,1 millió hektár területen. Ez a termés mennyiség az ötven évvel korábbi adatokhoz képest 50%-os növekedést jelent, hiszen 1966-ban 52 millió tonna szőlő termelt 9,5 millió hektáron. A termőterület ugyan csökkent, viszont a termésátlagok csaknem megduplázódtak: 5,5 tonnáról 10,9 tonnára ugrott a hektáronként megtermelt szőlő mennyisége, és a termelés értéke 29,6 milliárd dollárról 44,3 milliárdra növekedett. Az újabb szőlőfajták hozzájárultak a termésnövekedéséhez, a termeléshez és a gazdasági érték növekedéséhez, illetve sok más termelési tényező is változott, ideértve a főbb termesztési területeket, és a felhasználási célokat. 2016-ban a szőlőtermesztés 68,3 milliárd amerikai dollárral növelte a gazdaságon, ezzel a világ harmadik legértékesebb kertészeti terménye lett a szőlő, a burgonya és a paradicsom után. Napjainkban világ szerte folyik a szőlő termesztése, főként

olyan helyeken, ahol a klíma mérsékelt, mediterrán jellegű. Különbözőféle fogyasztói termék előállítása valósul meg ebből a sokszínű terményből; ide sorolhatjuk a borkészítést, a csemegeszőlőt, mazsolát, szőlőlé koncentrátum készítést, és a párlatokat, melyeket különféle ipari célra használhatnak fel, mint például a brandy vagy az Egyesült Államokban elterjedt likőrborok készítése. A szőlőtermékek iránti kereslet növekedésével, a jövőben genetikai innovációkra lesz majd szükség. A népesség és az egy főre jutó jövedelmek növekedése miatt a szőlőből előállított termékek iránt is növekedés várható. A végső fogyasztók igényeinek változása miatt a termeszítők olyan nemeseket fognak felhasználni, amelyek kielégítik ezeket. A fajtaválasztásnál továbbá fontos tényező a termőképesség, a különféle kártevők és betegségek elleni rezisztencia, illetve a növényt érő stressz elleni tűrőképesség. (Alston & Sambucci , 2019)

A területek, melyen szőlőt tesztenek több mint fele csupán 5 ország területén található. Spanyolország, Kína, Franciaország, Olaszország és Törökország. A termelési mennyiség nagyrésze is koncentrálódott pár országra, ami részben megegyezik a területi koncentrálódással. A termelés értéke Chilében, Franciaországban, Spanyolországban, Kínában és az Egyesült államokban volt a legkimagaslóbb. (International Organisation of Vine and Wine (OIV), 2023)

Az 1. táblázatból leolvasható, hogy a világ legjelentősebb szőlőtermelő országa Kína, ezt követi Olaszország, Franciaország, az utóbbi két ország termelése együttesen nem éri el a Kínában termelt szőlő mennyiségét, ezért Kínát a világ szőlő- és bornagyhatalmának is nevezhetjük.

1. táblázat A világ legjelentősebb szőlőtermesztő országai, 2022 Forrás: OIV, 2025, saját szerkesztés

	Ország	Mennyiség (tonna)
1.	Kína	15 604 909
2.	Olaszország	6 444 103
3.	Franciaország	6 157 974
4.	Amerikai Egyesült Államok	5 985 000
5.	Spanyolország	5 966 094
6.	Törökország	4 165 000
7.	India	3 401 000
8.	Chile	2 791 611
9.	Ausztrália	2 100 000
10.	Dél-afrikai Köztársaság	2 064 742
26.	Magyarország	414 550

A szőlőtermesztés gazdaságfölrajza világszerte változott, tükrözve a szőlőtermékek iránti kereslet, illetve kínálat változását. A kínálati oldalon a termesztéstechnológiai, és a munkaerő elérhetőségében megfigyelhető változások mellett, a klímaváltozás hatása is elkezdte

befolyásolni a termelést. A keresleti oldalon főként a jövedelemben megfigyelhető változások alakítják a piacot (Alston & Sambucci , 2019).

2.2. Klímaváltozás hatása, környezetvédelem

A klímaváltozás erősen befolyásolja a borszőlő termesztés fenntarthatóságát. Az általa okozott változások a hőmérsékletben és a csapadékban, nagy valószínűséggel befolyásolni fogja ezt a szektort Európa területén (Cardell, Amengual, & Romero, 2019).

A szőlő az egyik legérzékenyebb növény a klíma szempontjából. A hőmérséklet mellett a napsugárzás is egyaránt fontos a megfelelő fejlődéshez. A szőlővel befedett területek általában olyan helyeken találhatóak meg, melyeken az érési időszakban, áprilistól októberig, a hőmérséklet 12 °C és 22 °C között van. A magas hőmérséklet nem előnyös az érés időszakában, A termés kevésbé lesz aromás és veszít a színéből. A termés növekedési idejében 20-30 °C között optimális a hőmérséklet. A hosszabb ideig fennmaradó meleg időjárás a szőlő termőképességére és minőségére is negatív hatással lehet. Ugyanakkor a növény a tavaszi fagyokra is érzékeny, ez akár vissza fordíthatatlanul károsíthatja azt. Az éves átlagcsapadék Európa déli részén várhatóan csökkenni fog, míg az északi régiókban növekedés várható. Bár a szőlő a mélyre nyúló gyökerei miatt ellenáll a szárazságnak, hátrányosan érintheti a növényt. Ennek következtében az előrejelzett klímaváltozás megváltoztathatja a növekedéshez szükséges kondíciókat a jelenlegi bortermelő régiókon, és akár újabb borászati területek megjelenéséhez is vezethet (Cardell, Amengual, & Romero, 2019).

A világon megtermelt bor 70%-a Európából származik. Az ágazat nagy jelentőséggel bír a környezet, a társadalom és a gazdaság számára az egész kontinensen. A klímaváltozás következtében megváltozott kondíciók következtében, a bortermelési szokásainknak is változásokon kell átmennie. A szőlő termesztési időszaka is változhat a várható változások miatt. Ebből következik, hogy vizsgálni kell a jelenlegi borszőlő termő területeinket, hogy megtalálhassuk a változtatási lehetőségeket (Hefler & Kissinger, 2023).

Amellett, hogy a klímaváltozás hat az agrár ágazatokra, fontos megemlíteni azt, hogy a mezőgazdasági ágazat a globális éghajlatváltozást okozó üvegházhatású gázok kibocsátása szempontjából az egyik fő hozzájáruló, az összes kibocsátás körülbelül egyötödéért felelős (Chiriaco, Belli, Chiti, Trotta, & Sabbatimi , 2019).

A környezetvédelmi kérdések és a fenntarthatóság iránti növekvő érdeklődés végett, a borágazat egyre nagyobb hangsúlyt fektet a bortermelés folyamán keletkező üvegházhatású gázok nyilvántartására és jelentésére. A kormányzati és egyéb szervek egyre nagyobb nyomást

gyakorolnak a különböző ágazatokra, hogy több információt hozzanak nyilvánosságra a környezetre gyakorolt hatásukról. Ezzel egyidejűleg arra ösztönzik a fogyasztókat, hogy a termékválasztás során ezeket az adatokat a környezetre való tekintettel figyelembe vegyék. Ennek következtében egyes termelők a versenyképességük és a vásárlók elégedettsége növelése érdekében elkezdtek a saját iparágukban környezetvédelmi szempontból releváns információkat szerezni és alkalmazni azokat (Pinto da Silva & Esteves da Silva, 2022).

Az Élelmezési és Mezőgazdasági szervezet szerint a klímaorientált okos mezőgazdaság alkalmazásával fenntarthatóan növelhető a termelékenység és a jövedelmek, ellenállóbbá teszi a növényt az éghajlatváltozás hatásaival szemben, illetve hozzájárul az éghajlatváltozás mérsékléséhez is. Az organikus gazdálkodásról is elismerték, hogy az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás szempontjából is egy megfelelő gazdálkodási módszer, illetve változás mérséklésére is alkalmazható. Az organikus gazdálkodás az agrár szektor pénzügyi teljesítményét is növelheti, illetve termelőképesség és az előállított termék minősége is javulhat. (Chiriaco, Belli, Chiti, Trotta, & Sabbatimi, 2019).

Kutatások bebizonyították, hogy az állandó növénykultúrákban, mint a szőlő, a talaj zöld növényvel való borítottsága, vagy a művelés nélkül hagyott sorközök növelhetik a növény termelékenységét, miközben számos előnye van a környezetre és az éghajlatra (Busari, Kukul, Kaur, Bhatt, & Dulazi, 2015)

2.3. Szőlő- és borágazat Magyarországon

A szőlő- és borszektor jelentős kulturális, társadalmi és gazdasági szereppel bír Magyarország területén. A magyar társadalom szinte minden rétegét érinti a szőlővel, illetve borral kapcsolatos tevékenységek, ideértve a termelőket, a felvásárlókat, a forgalmazókat, a vendéglátókat, továbbá azokat is, akik kizárólag saját maguk számára termelnek. (Bozsik, 2005)

A szőlő őshonos növénynek számít Magyarországon területén. Egyes leletek alapján, melyek, már több, mint 2000 éve folyik szőlőművelés ezen a területen. A római és görög kereskedők, akik bort szállítottak Európa különböző területeire jelentősen elősegítették a borkészítés kialakulását. Az elterjedését az is segítette, hogy a császári parancsra a római légiósok kötelezve voltak arra, hogy az elfoglalt területeket szőlővel telepítsék be. Így került Pécs környékére és Balaton felvidékére is szőlő. A 14. században a rossz ivóvíz és a járványok miatt a kor egyik kedvenc itala a bor lett, ennek következtében a borkereskedelem fellendült, ezzel elősegítve a szőlő- és bortermelés további fejlődését. Ekkor az európai nagy bortermelőországok sorába lépett Magyarország. A borexport főként német tartományokba volt jelentős, de

Lengyelországra és Csehországba is rendszeresen szállítottak Magyarországon termelt borokat. A magyar szőlő- és borkultúra Mátyás király uralkodásának idején élte virágkorát. Ebben az időszakban hazánk Európa legerősebb termelői közé tartozott, Pest és Buda borkereskedelmi központtá vált. (Bozsik, 2005)

A filoxéra, azaz a szőlőgyökértetű 1875-ben kezdett pusztítani Magyarországon. A kártevő az észak-amerikai kontinensről érkezett szőlővesszőkön kerülhetett át az európai kontinensre. A pusztítás kötött talajú ültetvényeken szinte 100%-os volt. (Mohos, 2016) Harminc év leforgása alatt a magyarországi szőlőterületek kétharmad része kipusztult a kártevő miatt. (Havasréti, 2016) A járvány idején az ország szőlőtermelő területeinek nagyrésze dunántúli területeken helyezkedett el, ahol a jellemzően kötött talaj miatt a pusztítás nagy gazdasági és társadalmi hatással járt. (Csoma, A szőlő és bortermelés története, 2012) Az állami intézkedés fontos volt a kipusztult ültetvények megújításához, amely intézkedés az oltványiskolák támogatásában, vincellériskolák létrehozásában és az ültetvényekhez felvehető kölcsönben merült ki. (Mohos, 2016)

Jelentős területi átalakulás is bekövetkezett a szőlőtermesztésben a filoxéra-járványt követően. A szőlőrekonstrukciók során a korábbi ültetvények területei mellett, az alföldi, homokos talajon lévő ültetvények is egyre hangsúlyosabbak lettek, hiszen ez a talaj immunis volt a filoxéra terjedése ellen. (Mohos, 2016) A homoki szőlőtermesztés iránti negatív vélemények megcáfolásában fontos szerepet játszott a Kecskeméten lévő Állami Miklós-telep. Bár a telep létesítésének célja nem az volt, hogy a minőségi szőlő- és bortermelést növelje az Alföldön, jóval inkább a fajták megmentése a szőlőgyökértetű elől, és azok tovább szaporítása. Mégis ennek a telepnek köszönhető, hogy alig ötven év leforgása alatt, az Alföldön található szőlőültetvények területe közel négyszeresére növekedett. Az alföldi szőlőtelepítésben Kecskemét, Tiszakécske, Izsák, Kiskőrös, Soltvadkert, Kecel, Kiskunhalas, Jánoshalma és Bácsalmás volt kimagasló. A telepítést az is segítette, hogy adómentes volt a tevékenység és még különböző kedvezmények is elérhetőek voltak. (Keresztes, 2011) Összességében elmondható, hogy Magyarország szőlőtermesztésében az Alföld szerepe megnövekedett az immunis homoktalajoknak köszönhetően. (Mohos, 2016)

Magyarország szőlő- és borgazdálkodását is nagy csapásként érintette Trianon, melynek következtében a szőlőültetvények egyharmada, illetve a borfogyasztó népesség kétharmada az új határon kívül maradt. A külkereskedelmi piac nagyrészt elvesztette az ország az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásával. Ez a két esemény arra készítette a kormányt, hogy csökkentsék a bortermelést, hiszen nem volt, aki elfogyassa azt. Eközben a kevésbé igényes,

olcsóbban fenntartható direktérő szőlőfajták kezdtek el terjedni, melyek a magyar borok minőségét és hírnevét rontotta. (Bozsik, 2005)

Az ágazat termelékenységére a második világháború miatti nehézségek után, a termelési kedv fellendülésével a háború előtti évek termeléséhez volt hasonlítható. A háború után az állami beavatkozás folyamatos volt az ágazatban. 1949-ben megszüntették az addig használt hegyközségi rendszert és megalakultak a szocialista szőlőtermesztő nagyüzemek. Az évszázad második felétől rossz gazdaságpolitikai intézkedéseknek, kedvezőtlen politikai, társadalmi és gazdasági tényezők következtében a termésátlag lecsökkent, és az ültetvények állapota fokozatosan rosszabbodott. Az ültetvények jó állapotának romlását a többszöri földosztások és kollektivizálás okozta. A termelés folyamán a mennyiség volt a legfontosabb, a minőség háttérbe volt szorulva. (Bozsik, 2005)

Az Európai Unióhoz való csatlakozás nagy változásokat eredményezett a szőlészeti és borászati ágazatokban. A közös agrárpolitikának köszönhetően a kiszámíthatóbb lett az ágazat, és sok új lehetőséget biztosít a termelők számára, azonban a 2004-es belépéssel számos nehézség is felmerült. Az új körülményekhez való igazodás nehéznek bizonyult, hiszen a magyar gazdák korlátozottan tudtak helytállni a nyugati versenyképesebb konkurenciával szemben. A multinacionális élelmiszerfeldolgozó és kereskedő vállalatok megjelenése eredményeként nőtt az import élelmiszerek aránya. A gazdáknak a szigorú uniós szabványok bevezetése és betartása további nehézséget jelentett, főként azoknak a kisgazdaságoknak, amelyek kisebb anyagi forrással rendelkeznek és nincsenek kapcsolataik nemzetközi piacokkal. (Papp, 2021)

A Magyarországon található szőlőtermő területek nagysága 2011 és 2024 közötti időszakban 15.9%-kal csökkent. Ez a csökkenés közel 11 ezer hektárnyi területet jelent. (Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, 2016) A jelenlegi területek növelhetőek, bár az Európai Unió tagországok számára az új telepítési engedélyek kiadását éves szinten korlátozza. Ez a korlát a meglévő szőlőterületek 1%-a, ennek értelmében 2025-ben 5824 hektár szőlő telepíthető legfeljebb, hiszen a HNT legfrissebb adatai szerint 2024-ben a borszőlővel beültetett terület nagysága 58249 hektár volt. (KSH, 2021)

A hazai bortermelés több európai országhoz hasonlóan, jelentős változásokon ment át a rendszerváltáskor. Egyre többen kezdtek érdeklődni a magyar borok iránt, annak széleskörű kínálata, a történelme és kultúrája miatt. A borturizmus is folyamatosan fejlődik a rendszerváltás után Magyarországon, ám a marketing tevékenységek még mindig hiányosnak mondhatóak az országban, ezzel rontva az ágazat versenyképességét. (Monori & Turza, 2023)

A bortermelés a 21. század elejétől folyamatosan csökkent (Teleki & Csipkés, 2017), míg a borszőlők hozama folyamatosan növekszik. A Kunsági borvidék, amely Magyarország összes borvidékének a harmadát teszi ki, 2018-ban a hozam 42%-ért volt felelős. Emiatt elmondható, hogy a kunsági borvidéken hatékony a szőlőtermesztés. (Baranyai, 2020)

A szőlészeti és borászati gazdaszervezeteknek intézményesült közösségek, azaz a hegyközségek 1271-re vezethetők vissza Magyarországon. Az 1894. évi hegyközségi törvénynek köszönhetően született meg a mai modern hegyközség. 1929-ben már kötelező volt hegyközséget alakítani olyan területeken, ahol legalább 150 kataszteri hold egybefüggő szőlőterület volt. A hegyközségek feladata a területükön termesztendő fajták meghatározása, illetve a törvények betartásának az ellenőrzése volt a főbb feladatuk. A hegyközségalapítás feltétele 1938-ban ismét változott, 50 kataszteri holdnyi szőlőterület esetén már kötelező volt, még akkor is, amikor a területek nem voltak egybefüggőek. Ekkor a feladatkörük szigorodott, a borhamisítások elleni fellépés és a rossz minőségű borok kiszűrése állt a középpontban. A második világháború után kezdődő magántulajdon felszámolás, államosítás és a direkt irányítás a hegyközségek jelentőségét gyengítette, majd 1949. évi kormányrendelet következtében megszűntek a hegyközségek. Ezek után általuk ellátott feladatokat az államkincstár végezte. A hegyközségeket a megszüntetésük után majdnem egy fél évszázaddal később, 1994-ben alapították újra. A törvény célja, amely meghatározza a hegyközségek újjászervezését a szőlőművelés és bortermelés színvonalának az emelése, a korszerű származás-, eredet-, és minőségvédelem bevezetése az országban, illetve az előállított termékek piacképességének a javítása volt. A törvény értelmében a hegyközségek feladata a borjogszabályok betartásának ellenőrzés, továbbá a termékek származását, eredetét garantálják. (Csoma, 2011)

A hegyközségekről szóló 2012. évi CCXIX. törvény által újabb változásokon esett át a hegyközség szervezete. A hegyközség feladata, hogy egy vagy több település a szőlészeti és borászati tevékenységhez fűződő közös érdekeiket segítsék. A hegyközségen belüli adminisztrációs munkák elvégzése, adatszolgáltatás, és különböző engedélyek kiadása a hegybíró feladata. Borvidék területén belül a szőlő- és bortermelés csak hegyközségi tagként kivitelezhető. Hegyközség akkor működhet, ha a területén belül minimum 300 hektár szőlőültetvény található, melyek minimum tíz termelő használatában állnak. A hegyközséghez tartozó településeknek egy borvidékhez kell tartozniuk. E törvény alapján az számít szőlészeti termelőnek, aki ezer négyzetméternél nagyobb területen borszőlőt művel, illetve aki a területnagyságtól függetlenül a szőlőtermést értékesíti. Azt a személyt, aki értékesítés céljából borászati termékeket állít elő, borászati termelőnek nevezzük. Szőlészeti és borászati felvásárló

az, aki borszőlőt, mustot, illetve bort további-feldolgozási célú tovább eladás céljából vásárol. A hegyközségi tagok összességéből álló közgyűlés a hegyközségek legfelsőbb önkormányzati szervezete. A közgyűlésen, ami évi rendszerességgel legalább egyszer megrendezésre kerül, a fő kérdések a járulék mértéke, az évi költségvetés megállapítása, tisztségviselők megválasztása, szabályzatok és rendtartás megalkotása. Fontos, hogy a közgyűlésről minden tag írásban értesüljön, a tagok szavazatának értéke a területük nagyságától függ. (Nemzeti Jogszabálytár, 2012)

A hazai import és export között jelzetős eltérés figyelhető meg. Az országba főként drágább palackos borokat importálnak, míg az országból kivitt bor legnagyobb részét a lédig borok teszik ki. Az exportból a lédig fehér bor volt a legmeghatározóbb. (Monori & Turza, 2023) KSH 2024-es adatai alapján 2022-ben a borexport mennyisége 140,8 millió liter, míg az import ugyan ebben az évben 8,8 millió liter volt. (KSH, 2024)

A külföldi borok behozatalának mértéke egyre inkább csökken, ezzel egyidejűleg az egységárak növekszik. A csökkenő import mennyisége a hazai termelékenység és a magyar borok iránti kereslet növekedésének lehet betudni. Az export volumenének növekedése, és a literenkénti ár csökkenésének oka a termék minősége, illetve a túlkínálat is okozhatja. (Baranyai, 2020)

Akárcsak az Európai Unió nagy részén, Magyarországon is jellemző tendencia, hogy a mezőgazdaságban dolgozók száma egyre inkább csökken, ugyanúgy, mint a szerepe a GDP termelésben. Elengedhetetlen ezeket a szakembereket pótolni, ezért is fontos a termelésben a fiatalok számának növelés. (Kószegi, 2014) A fiatalok elvándorlása egy nehezítő tényező, hiszen azokon a területeken jelentős, melyek a mezőgazdaság tekintetéből fontosok. (Mészáros & Szabó, 2014) Ennek oka lehet, hogy a mai fiatalok számára több lehetőség nyílik a tanulmányaik folytatására, és bár az oktatás ösztönözheti a gazdálkodás elkezdését, a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok nagyobb eséllyel maradnak a városokban a nagyobb fizetés és a jobb munkakörülmények miatt, ahelyett, hogy a mezőgazdasági szférában helyezkednének el. A fiatalokat célzó támogatások ösztönző hatással lehetnek arra, hogy azok, akik ezekért az okokért vándoroltak el visszatérjenek. (Borda, Balogh, & Sárvári, 2024)

A mezőgazdaságban dolgozók kiöregedése a gazdaságok fennmaradása és fejlesztése tekintetében nagy problémát jelent, különösen azokban az ágazatokban, melyekben a kisüzemi termelés jellemző, – ilyen a szőlő- és bortermelés – ahol a gazdaságvezetők életkora magas. Magyarországon 2016-ban a szőlő- és bortermelő gazdák csupán 8-9 százaléka volt fiatal gazdálkodó, azaz 40 évnél fiatalabb. A generációváltáshoz számos ösztönző intézkedés van

jelen. Ezek közül a gazdák a leghatékonyabbnak a pénzügyi ösztönző módszereket tartják a leghasznosabbnak, továbbá az információ átadásának is nagy szerepe van, melynek egyik leghasznosabb módszere a mentorálás lehet. Az intézkedések, melyek támogatják jelenleg a generációváltást – például a fiatal gazdákat segítő támogatások és a családi gazdaságokra vonatkozó jogszabályok – segítik a folyamatot, ugyanakkora a jövőre nézve egyre fontosabb egy olyan szakpolitika, mely egyszerre támogatja a fiatalok vállalkozás indítását és az idősebb generációk gazdaságvezetés utáni életszakaszát. (Hamza, 2022)

A hazai borfogyasztás egy főre jutó mennyisége a KSH adatai szerint 2022-ben 18,1 liter volt, míg ez a mennyiség 20 évvel korábban 34,1 volt. (Központi Statisztikai Hivatal (KSH)) A Nagy Bor Teszt egy online kérdőíves felmérés, amely 2016-ban indult. Az magyarok borfogyasztási- és vásárlási szokásainak változásait vizsgálja, ezzel olyan információkat megszerelve, melyek fontosok lehetnek a hazai borágazat számára. (HNT, 2022) A 2021-es kutatásban, a válaszadók nagyrésze egyszerű borfogyasztónak, vagy érdeklődőnek vallotta magát. A kérdőív kitöltőinek 56%-a heti rendszerességgel, a 90%-a havonta legalább egyszer fogyaszt bort. 2018-hoz képest az otthoni borfogyasztók aránya növekedett, am leginkább a vírushelyzettel lehet magyarázni. A válaszadók fele a rozé borokat kedveli, ezt követi a száraz fehér és a száraz vörös 48 és 47 százalékkal. Borvidékek szempontjából a villányi, egri és a tokaji borok voltak a legkedveltebbek. A borfogyasztók egyharmada hiper- és szupermarketekben vásárolja a terméket. (Hlédik & Harsányi, 2022)

A bor- és gasztronómiai turizmus árszínvonala lényegesen magasabb, mint egyéb vendéglátóhelyeké. Magyarországon a borturizmus – azaz az utazás, melynek célja többek között a borfogyasztás, pincelátogatás, és borfesztiválok (Várhelyi, 2013) – évről-évre fejlődik, és a benne rejlő lehetőségek folyamatosan gyarapodnak. A borturizmus kínálati oldalán a különböző borvidékek, borutak, termelők, borászatok, pincék és vendéglátóegységek alkotják. Nagy hagyománynak örvendenek a borhoz kapcsolódó rendezvények; bornapok, borfesztiválok, gasztronómiai fesztiválok, de akár a szüreti fesztiválok is. A gasztronómiai- és borturizmus fejlesztése fontos, hiszen fejlődésével olyan területekre is vonzza a látogatókat, melyek korábban kevésbé voltak ismertek. (Dankó & Tóth, 2021)

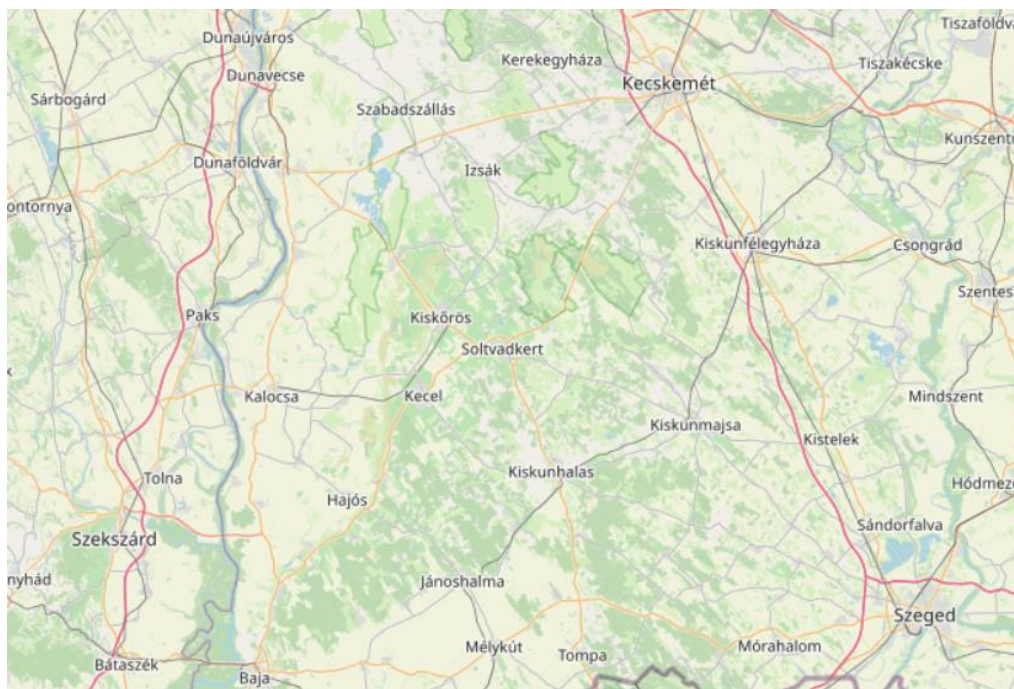
Magyarország a borkultúra tekintetében nagy hagyományokkal rendelkezik, ennek ellenére a globális borpiacon alig ismert. Ezért elmondható, hogy a hazai borok népszerűsítéséhez hatékonyabb eszköz lehet a borturizmus fejlesztése, mint az export. Ez nem csak a magyar borok marketingjét segítené, de egyben a hazai turizmus kínálatát is. A borászati ágazatnak is kiváló értékesítési lehetőséget biztosít a magasabb és alacsonyabb árkatagóriás borokkal

egyaránt. (Várhelyi, 2013) Ez a fajta turizmus nem a borok értékesítéséről szól, hanem azok megszerettetéséről a résztvevőkkel, így egy kiváló marketingeszköz lehet. (Mező, 2012)

A marketing szerepe egyre inkább kezd felértékelődni. Egyre több borászat kezdi ezt figyelembe venni, ám még mindig vannak olyan termelők, akik ezt feleslegesnek tartják. (Törökné Kiss, 2014) A Magyar Bormarketing Ügynökség Zrt. weboldalán megtalálható 2024. év végéig érvényes akciótervben főként a fiatal felnőtteket célozzák meg a marketingstratégiájukkal. Ennek a korosztály igényeinek a felismerése és kielégítése volt a cél. Itt nagy szerepet játszottak a borkoktélok, a fröccsök, és a környezettudatosan előállított termékek is. A kreatív kiserelések, csomagolások fontossága is szem előtt volt tartva. (Rókusfalvy, 2023) A borkultúra fejlesztésével nem a fogyasztás, hanem a fogyasztók számának növelése a cél. (Mező, 2012)

2.4. Soltvadkert

A Duna-Tisza közti homokhátságon, a Kiskunság déli részén található Soltvadkert, (Lendvai & Nagy, 2014) egy kisváros, melynek 2023-ban 6913 lakosa volt a TEIR adatai szerint. A település a Kunsági borvidéken helyezkedik el, amely Magyarország 22 borvidéke közül a legnagyobb területű. A borvidékre a rozé, a vörös és a fehérborok egyaránt jellemzőek, továbbá kiváló minőségű pezsgőalapborok készülnek a Kunsági borvidék homokos területein. (Lendvai & Nagy, 2014)

1. ábra Soltvadkert elhelyezkedése (Forrás: openstreetmap.org)

Az 1720-as években báró Orczy István megvásárolta az akkor még Vadkert nevű települést, majd sváb családokat telepítettek be Németországból. A vadkerti szőlőtermesztés is a báró Orczy családnak köszönhető, hiszen Orczy Lőrinc 1755 tavaszán szőlőskertek telepítésére utasítja a vadkertieket, és aki ezt két éven belül nem teljesíti, azt pénzbírsággal bünteti. A telepítési kötelezettség főbb motivációja a borkészítés és a homoktalaj megkötése volt. Az 1880-as években a gazdasági élet fellendülését nagy mértékben elősegítette az, hogy a Budapest-Belgrád vasútvonalnak van megállója a faluba, illetve a faluközpontban találkozó két főútvonal is az előnyére vált. Az igazi változást a falu életében Krämer Fülöp jelentette, akinek egy vonatút során megtetszettek a homokos buckák, majd 1894 és '96 között hatvan hold területet vásárolt. A szőlőkultúra megújítójának tartják a helyiek. A borpincéjét a vasútállomás közvetlen szomszédságában a mai napig meg lehet találni. Fülöp halála után (1900) felesége, Anna vezette a gazdaságot még nyolc évig. A Soltvadkerten és környékén elterjedt tudatos, hatékony és megújított szőlészeti Krämer Fülöp nevéhez köthető. Emlékének életben tartására 2001-ben megalakult a Krämer Fülöp Borlovagrend. (Légrády, 2021)

Az 19. század végén elterjedt filoxéravész a Soltvadkerten található homoki szőlőkre is hatással volt. Ellenben a hegyvidéki szőlőkkel, melyek jelentős részét elpusztította a járvány, a homoki szőlők immunisak voltak erre, így a jelentőségük felértékelődött. 1930-ra egyre inkább a szakszerű szőlőművelés volt jellemző a településen, és egyre több helyi kezdett el a szőlő és bortermeléssel foglalkozni. (Lendvai & Nagy, 2014)

A második világháború és a beszolgáltatási rendszer miatt a szőlőtermesztés hanyatlásnak indult az ötvenes években. Termelőszövetkezetek alakultak ki, melyek kis területen kis létszámmal gazdálkodtak. Az ekkor működő négy termelőszövetkezete összes területe 1963 kataszteri hold volt, amelyből a szőlő csupán 45 kataszteri hold. A maradék területen szántóföldi növények termesztése folyt, ami a településre jellemző homokos talajon nem volt túl kifizetődő. A rendszerváltásnak köszönhetően a kistermelők szerepe megerősödött, és egyéni üzemek jöttek létre. (Lendvai & Nagy, 2014)

A mezőgazdaság munkahely- és jövedelemteremtő képessége az utóbbi évtizedekben jelentősen meggyengült, ettől eltekintve Soltvadkerten nagyon sokan foglalkoznak vele. A hegyközségi tagok száma, - azaz azoké az embereké, akik szőlő- és bortermeléssel, illetve ezek értékesítésével foglalkoznak - Soltvadkerten az egyik legmagasabb az országban. Ez a szám folyamatosan csökken, de még így is megmutatja, hogy kimagaslóan sokan foglalkoznak ezekkel az ágazatokkal. A Soltvadkerti hegyközséghez tartozó szőlőtermő terület is kimagasló országos szinten, hiszen 2020-ban 2842 hektár volt megtalálható itt, ami a Kunsági borvidék

összes szőlőtermő területének (20983 ha) több mint 10%-a volt. A legmeghatározóbb termesztett szőlőfajták közé a cerszezi fűszeres, a kékfrankos és a bianca tartozik, utóbbit a borok édesítésére használják fel. (Papp, 2021)

A soltvadkerti területek talaja jellemzően rossz minőségű homoktalaj, ezen a talajon a legkifizetődőbbnek a szőlő- és gyümölcsstermesztés mondható. Ez a gazdálkodási forma intenzív, kézimunka igénye nagy és a gazdától a hozzáértést is megköveteli. A 20. században a munkát nem volt gazdaságos bémunkásokkal elvégeztetni, így inkább kisbirtokon tudtak hatékonyan gazdálkodni a helyiek. (Fertő, Lénárt, Maurer, & Winkler, 1990)

Soltvadkerten az államszocializmus kiépülésekor termelészövetkezetek helyett szakszövetkezeteket alakítottak ki, melyekben a tagoknak nem volt kötelezve a közös munkában való részvétel, egyéni gazdálkodást is folytathattak ellenszolgáltatás fejében. Ennek köszönhetően a soltvadkertiek többségének volt valamekkora szőlőterülete, melyből hasznot tudott húzni. Kezdetben ezért nevezték ezt a területet „Aranyháromszögnek”, hiszen itt lehetett a legjobban megélni a mezőgazdaságból. (Papp, 2021)

A későbbiekben az „Aranyháromszög” elnevezést más okból használták a Kiskőrös, Kecel és Soltvadkert által formált háromszögre. A város a 1990-es évek közepétől országos hírnevet nyert magának a borpancsolási hullám miatt. A három település korábban a nagy mértékű olajszőkítésről volt ismert, miután erre már nem volt igény az ez által felhalmozott tőkét és technológiát (tartályok) a későbbiekben ismét felhasználták, de ezúttal az olaj helyett hamisított bor került beléjük. A helyiek találékonyasága rossz fényt vetített a környékbeli bortermelőkre, akik a becsületesen megtermelt termékeiket akarták árusítani. A helyiek úgy tartják, hogy ekkor kezdtek a fogyasztók negatívan tekinteni az alföldi borokra. 2007-ben Frittmann János, a Frittmann borászat egyik tulajdonosa megnyerte az „Év bortermelője” címet, ezzel bizonyítva, hogy az Alföldön is lehet minőségi borokat termelni. (Papp, 2021)

3. Módszertan

Dolgozatom célja, hogy átfogó képet nyújtson a Soltvadkerten működő szőlő- és borkertmelők jelenlegi helyzetéről, kihívásairól, valamint a jövőbeli lehetőségeiről. A térség jelentős múltat tekint vissza a szőlő- és borkertelés terén azonban a gazdasági, társadalmi és környezeti változások új kihívásokat állítanak a termelők elé. Kutatásom középpontjában olyan kérdések állnak, melyek a gazdasági fenntarthatóságot, a generációváltást, a helyi borkultúra jövőjét, valamint a bor- és gasztroturizmusban, illetve a vidéki turizmusban rejlő kiaknázatlan lehetőségeket vizsgálják, mivel ezek alapvetően befolyásolják a térség mezőgazdasági szereplőinek jövőképét és a vidék hosszútávú fejlődését.

Annak érdekében, hogy pontos, releváns információkat gyűjtsek beszélgettem a soltvadkerti hegybíróval egy mély interjú keretein belül, aki a munkája során nagy rálátást szerez nap mint nap a vizsgált ágazatokra, így összetett képet tud alkotni azok jelenlegi helyzetéről. Neki feltett kérdéseim sokoldalúak voltak, a hegyközség működéséről, kihívásairól és a hozzá tartozó gazdálkodókról is kérdeztem, melyeket a hegybíró asszony részletesen ki tudott fejteni. A feltett kérdések teljes listája megtalálható a 1. -es mellékletben.

A mély interjú mellett strukturált interjú segítségével kutatást végeztem. Az interjúalanyokat a soltvadkerti hegybírók segítségével tudtam elérni, akik hasznos tanácsokat adtak az interjúkérdések összeállításakor is. Összesen 31 lekérdezés készült, melyek válaszainak elemzése a dolgozat kutatási részének alapjául szolgál.

A strukturált interjú célcsoportját kizárólag Soltvadkerten működő szőlő- és borkertmelők alkották. A válaszadókat többek között arra kértem, hogy értékeljék saját tevékenységük jelenlegi helyzetét, jövedelmezőségét, fejlesztési terveiket, valamint véleményt formáljanak a helyi borfogyasztási szokásokról és a turizmusban rejlő lehetőségekről. Az interjú különféle kérdéstípusokat tartalmazott, köztük skálás kérdéseket, egyszeres és többszörös választásos kérdéseket, valamint igen-nem típusú és nyitott, vélemény kifejtésre alkalmas kérdéseket is. Ezen kérdések a mellékletek között, a 2. bekezdésszám alatt megtalálhatóak. A kérdések egyrésze kifejezetten a szőlőtermelőket, míg másrésze elsősorban a borkertmelőket célozta meg, így az interjú készítésekor lehetőségem volt a két tevékenységi kör elkülönített vizsgálatára is. Ugyanakkor voltak olyan kérdésblokkok is, amelyeknél nem volt lényeges, hogy a válaszadó elsősorban a szőlővel vagy borral foglalkozik, így ezekre a kérdésekre mindkét csoport tagjai azonos módon válaszoltak. Ez lehetőséget adott arra, hogy átfogóbb képet kapjak a soltvadkerti szőlő- és borkertmelők közös tapasztalatairól, véleményeiről és jövőbeli terveiről.

4. Eredmények és értékelésük

Kutatási eredményeimet a kutatási módszereim mentén kívánom bemutatni. Elsőként Angyal Anett-tel, a soltvadkerti hegybíróval készült interjút mutatom be, majd 31 soltvadkerti szőlő, illetve bortermelővel készített strukturált interjú eredményeit.

4.1. Hegybíróval készített interjú eredményei

A Soltvadkerti Hegyközség hegybírójával, Angyal Anett-tel készített interjúm során lehetőségem nyílt mélyebb betekintést nyerni a helyi szőlő- és bortermelés világába. A beszélgetés során a hegyközség működése mellett megismerhettem a térség mezőgazdasági kihívásait, fejlődési irányait és a gazdák mindennapi tapasztalatait is. Az alábbiakban az interjú legfontosabb megállapításait foglalom össze.

A Soltvadkerti Hegyközség megalakulása a magyarországi hegyközségi rendszer újjászervezésének idejére nyúlik vissza. Az alakuló közgyűlésre 1995. augusztus 17-én került sor, 97 tag részvételével, és az elsők között, 1996. november 13-án jegyezték be a cégbíróságon. Azóta a hegyközség fontos szereplőjévé vált a Kunsági borvidék életének.

A hegyközség történetében több jelentős mérföldkövet is fontos megemlíteni. Ilyen például, amikor 2008. februárjában a Tázlári Hegyközség beolvadt a Soltvadkerti Hegyközségbe, ezáltal jelentősen megnőtt a szervezet taglétszáma és hatóterülete. 2013-ban bevezetésre került a jelenleg is működésben lévő hegybírói rendszer, továbbá fontos esemény volt a borvidéki integráció is, amely erősebb együttműködést eredményezett a térségi szereplők között.

A hegyközség szerkezete és működése

A Soltvadkerti Hegyközség élén az elnök áll, aki jelenleg Frittmann János, aki a Kunsági Borvidék és a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának is az elnöke. Az ő munkáját a választmány segíti, melynek létszáma hegyközségenként változó. Soltvadkerten ez a választmány az Frittmann Jánossal együtt 10 fős. A választmány munkáját munkájukat egy három fős ellenőrzőbizottság felügyeli.

A hegybíró feladatai közé tartozik a hegyközség vagyonának kezelés, a járulékok, bírságok és szolgáltatási díjak beszedése, valamint eljár a hegyközség számára átadott közigazgatási ügyekben, mint például az ültetvények más célú hasznosítása, művelési ág változás hozzájárulása, kataszterbe sorolás és különféle igazolások kiadása. További feladata a közgyűlések és választmányi ülések előkészítése is.

Tagság és gazdálkodási jellemzők

A Soltvadkerti Hegyközségnek jelenleg 589 tagja van, közülük 14 soltvadkerti és tázlári székhelyű cég. Hegyközségi tagnak számít minden olyan személy, aki ezer négyzetméternél nagyobb területen területű szőlőültetvényel rendelkezik, vagy borászati üzemet működtet. az Ezen túl 89 olyan adatszolgáltató is kapcsolódik a hegyközséghez, akik a térségből vásárolnak szőlőt vagy bort.

A tagok gazdaságainak területe mérete igen változatos: vannak hobbiszinten gazdálkodók, akik 1 hektár alatti területen termelnek, de számuk csökkenőben van a gazdaságtalanság miatt. A következő csoportot az 1-5 hektáros területen gazdálkodók alkotják. Ők már kihasználják a különféle pályázati lehetőségeket, akárcsak az 5 hektár feletti területen gazdálkodók. Utóbbi kategória tartozó gazdáknak gyakran saját, modern gépparkjuk van és a tavaszi munkáktól a betakarításig maguk végzik a teendőket, többen a szőlő feldolgozását is maguk végzik.

Jelenleg 180 működési engedéllyel rendelkező borászati üzem van nyilvántartva a hegyközségen, azonban ténylegesen csupán 30-35 dolgozza fel saját termését vagy annak egy részét – a többi értékesíti azt a környékbeli felvásárlóknak. Ennek a nagy különbségnek az oka, hogy a város és annak 30 kilométeres körzetében 7-8 nagyobb felvásárló üzem található, amelyek biztosítják a termés értékesítésének lehetőségét.

Soltvadkert a mezőgazdaság jelenlegi helyzetéhez képest a kiöregedés tekintetében jó kilátással rendelkezik, mivel itt a szőlőművelés és borkészítés szinte már családi hagyománynak számít. A helyi gazdálkodók többsége nem csupán átadja a tudást és az eszközöket a fiatalabb generációnak, hanem az életük szerves részévé építik már a kezdetektől. A már meglévő ültetvényeket és korszerű gépparkokat sok esetben a fiatalok veszik át, és a termelésben, a feldolgozásban és a piacra jutásban is aktívan részt vesznek.

A településen több jól működő családi borászat található, amelyek a fiatal generáció bevonásával képesek alkalmazkodni a borágazat folyamatosan változó kihívásaihoz – mind mennyiségben, de leginkább minőségben.

Noha a kiöregedés jelei Soltvadkerten is érzékelhetőek, biztató, hogy akad olyan frissen végzett fiatal, aki elkötelezetten, munkát és időt nem sajnálva kezd bele a szőlőtermesztésbe.

Fejlesztések és támogatások

Míg más hegyközségek területcsökkenéssel küzdenek, Soltvadkerten a telepítés és az újratelepítés jellemző. 2024-ben a 2784,1 hektáros összterületből 119,9 hektár új telepítésű volt.

A tagok rendszeresen élnek különféle pályázati lehetőségekkel – legyen szó szerkezetátalakításról, kisüzemi fejlesztésről vagy gépberuházásról. A gazdák túlnyomó többsége az Agrár-Környezetgazdálkodási program (AKG) szerint gazdálkodik.

A hegyközség aktívan közvetíti a különféle támogatásokat a gazdák felé, segíti őket a különféle igazolások beszerzésében, eligazítja őket a pályázati feltételek között és gyakran az AKG-hoz szükséges gazdálkodási napló vezetéséhez is tanácsot adnak. A hegyközség ugyan nem vesz részt közvetlenül a pályázati írásban, de közvetetten háttértámogatást biztosít a tagoknak.

A szőlőtermesztést érintő, egyik legsúlyosabb probléma napjainkban a vízhiány. A talaj vízszintje évről-évre mélyebbre húzódik vissza, a növények ezáltal már nem jutnak elegendő vízhez, ami hiánytüneteket okoz és gyengíti a termés minőségét. Bár a 2025-ös évben mennyiségileg még elfogadható volt a termésátlag, a lékinyerésen már jól látható volt a csapadék hiánya.

Ugyanilyen súlyos veszélyt jelent a szőlő arany színű sárgasága. Mostanában sokat lehet róla hallani, hiszen már több borvidéken megjelent, és védekezés hiányában jelentős károkat okozhat. Ez a fitoplazmás betegség gyorsan terjed, és ha nem lépnek a gazdálkodók időben fel ellene, a Soltvadkert szőlőterületei is veszélybe kerülhetnek.

Kommunikáció és kapcsolattartás

A Soltvadkerti Hegyközség elkötelezett a közvetlen személyes kapcsolattartás mellett. Bár a tagok mintegy fele rendelkezik email címmel, sokan továbbra is a személyes ügyintézészt részesítik előnyben. Az információkat a helyi kábeltelevízión, a hegyközség közösségi média oldalán, illetve – jelenleg fejlesztés alatt álló – honlapon keresztül juttatják el a hegyközségi tagokhoz.

A hegyközség évente legalább egy közgyűlést tart, és rendszeresen szervez városi borversenyt nőnap környékén vagy Márton-napi szakmai napot. A digitális kommunikáció fejlődése ellenére a termelők még mindig nem részesítik előnyben az elektronikus ügyintézészt – a HEGYIR rendszer bevezetése azonban elkerülhetlenné teszi a modern platformok használatát.

Jelenlegi kihívások és jövőkép

A hegyközség legnagyobb kihívásai közé tartozik a borfogyasztás visszaesése, a gazdasági nehézségek, a munkaerőhiány és az éghajlatváltozás hatásai. A termelők bevételei sokszor még támogatások mellett is épphogy fedezik a kiadásokat. Ennek következtében a gazdák

igyekeznek megtalálni a legköltséghatékonyabb gazdálkodási formát, hogy csökkentsék a kiadásokat. Ezt legtöbbször gépesítéssel próbálják elérni, ami egy nagy beruházás, éppen ezért kockázatos is.

Az éghajlatváltozás miatt a fajtaszerkezet átalakulóban van, a vízhiány egyre súlyosabb problémát jelent. A növények fejlődése gyakran megáll a száraz időszakokban, ami hosszú távon a termés hozamra is hatással van. A gazdák mindent megtesznek a károk mérséklése érdekében – többek között talajtakarást alkalmaznak víz talajból való párolgásának megelőzése érdekében, kevesebb gépi munkát végeznek és hosszabb kacsolást alkalmaznak.

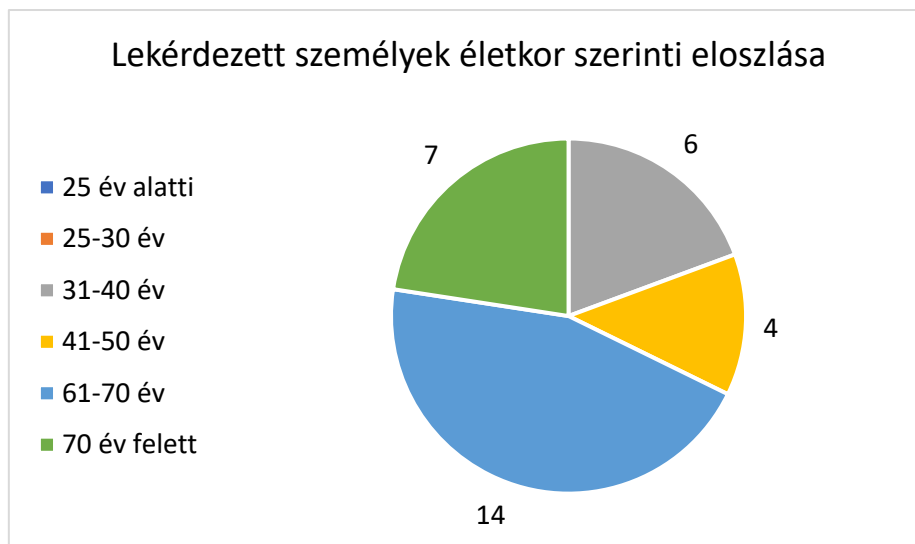
Zárógondolat

A Soltvadkerti Hegyközség tagjai elkötelezett, kitartó gazdák, akik nem csak a szőlő- és borkultúra hagyományait őrzik, hanem igyekeznek alkalmazkodni napjaink kihívásaihoz is. A térség életét gazdagítják, értékeket teremtenek, és hosszú távon is fenntartható módon próbálják fejleszteni a borágazatot.

A jövő szempontjából kulcsfontosságú a támogatási rendszerek fenntartása, a szaktanácsadás erősítése és az újabb generációk bevonása. A borágazat jövője sok tekintetben a fiatalokon és a tudatos gazdálkodáson múlik – ebben pedig a Soltvadkerti Hegyközség és tagjai példamutató munkát végeznek.

4.2. Strukturált interjú eredményei

A strukturált interjúk során összesen 31 fő vett részt a kutatásban, akik közül 18 fő férfi, 13 fő pedig nő volt. Az alanyok életkor szerinti eloszlását Az 2. ábra szemlélteti. Az adatok alapján jól látható, hogy a válaszadók többsége az idősebb korosztályokhoz tartozik. A legnagyobb arányban az 51-60 év közötti csoport képviseltette magát, pontosan 14 fő tartozott ebbe az intervallumba, amely a teljes mintának közel a felét teszi ki. Őket követte a 61-70 éves korosztály 7 fővel, majd a 31-40 év közöttiek 6 fővel, míg a 41-50 év közötti lekérdezett személyek száma 4 volt. Fontos továbbá megjegyezni, hogy a 25 év alattiak, a 25-30 évesek, valamint a 70 év feletti korcsoport nem vett részt a lekérdezésben.

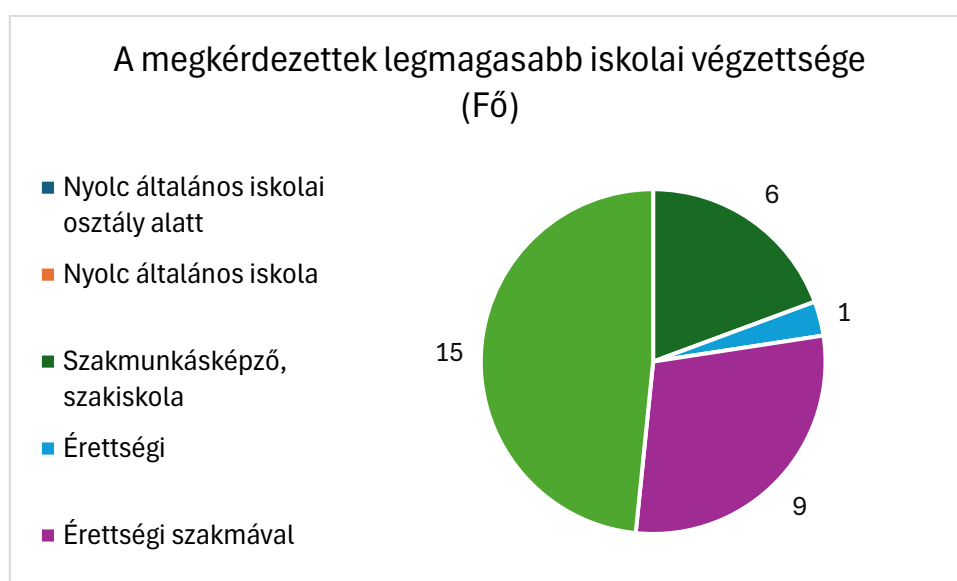

2. ábra Lekérdezett személyek életkor szerinti eloszlása (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

Iskolai és szakirányú végzettség

A kutatásban résztvevő válaszadók iskolai végzettségének megoszlását az 3. ábrán látható kördiagram szemlélteti. A diagram alapján jól látható, hogy a legnagyobb arányt a diplomás válaszadók képviselik, a válaszadók közel fele (15 fő) ebbe a kategóriában tartozik.

Őket követik az érettségivel és szakképesítéssel rendelkezők, a válaszadók közül kilencen. A szakmunkásképzőt vagy szakiskolát végzők aránya hat fő, azaz a lekérdezett személyek közel ötöde csak gyakorlati képzettséggel rendelkezik. Mindössze egy olyan fő vett részt a kutatásban, aki csak érettségivel rendelkezik. A lekérdezett személyek között nem volt olyan, aki csak általános iskolai végzettséggel, vagy annál kevesebbel rendelkezik.

3. ábra A megkérdezettek legmagasabb iskolai végzettsége (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

A helyi szőlő és bortermelők releváns szakirányú képesítését is lekérdeztem. A 31 megkérdezettből 17 fő jelezte, hogy rendelkeznek szakirányú képesítéssel, voltak, akik egynél többel. A leggyakrabban előforduló szakképesítés a borász volt, amely összesen hét alkalommal szerepelt önállóan, vagy más képzettséggel együtt. Ezt követi a szőlész-borász szakmérnöki vagy szőlőtermesztő és borászati szakmérnöki végzettség, melyet négy megkérdezett személy említett. Kertészmérnöki végzettséggel három fő rendelkezett. A válaszok között szerepelt továbbá szőlész és borász technikus, illetve a bor és pezsgőkészítő technikus képesítés is, ezek mindegyike egy-egy alkalommal. Ugyancsak egy-egy személy említette az agrármérnök, a növénytermesztő gépész, valamint a szőlész-borász mérnök végzettségeket. Egy megkérdezett személy gyakorlati és vállalkozási irányultságú képzéseken vett részt: ezüstkalászos tanfolyamot és mezőgazdasági vállalkozói iskolást végzett el. Az általam gyűjtött adatok alapján elmondható a térség szőlő- és bortermelőiről, hogy széleskörű és sokrétű szakmai háttérrel rendelkeznek az ágazatok terén.

A tevékenység jellege és szakmai fókuszja a válaszadók körében

A strukturált interjúmban arra is rákérdeztem, hogy a válaszadók számára a szőlő és bortermelés főfoglalkozást jelent-e, vagy csupán kiegészítő tevékenységként végzik azt. Emellett arra is választ kerestem, hogy a termelési folyamat mely részében vesznek részt: kizárólag szőlőtermesztéssel, kizárólag borászattal, vagy mindkettővel foglalkoznak. A megkérdezettek közül 30 fő foglalkozik szőlőtermesztéssel, míg 12 fő végez borászati tevékenységet is. Tehát egy olyan borászat volt, amely a szőlőtermesztésben nem vesz részt, és 18 olyan, aki csak szőlőtermesztéssel foglalkozik.

A 4. ábra két kördiagram formájában mutatja be, hogy a megkérdezett soltvadkerti szőlő- és bortermelők milyen minőségben foglalkoznak a szőlészeti és borászati tevékenységgel (bal oldali kördiagram), és milyen tevékenységi kört végeznek ezen belül azok, akik főmunkaviszonyként végzik ezt az tevékenységet (jobb oldali kördiagram).

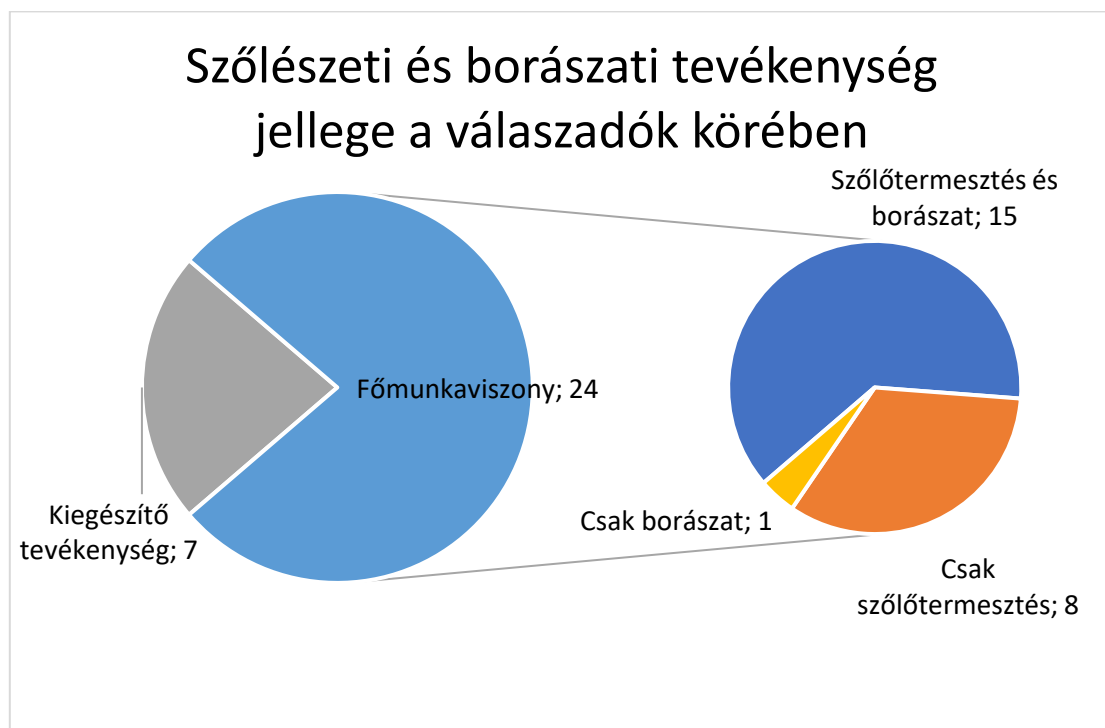
A bal oldali kördiagram tevékenység jellege szerint osztja meg a válaszadókat. A többség, azaz 24 fő főállásban, tehát elsődleges jövedelmi forrásként foglalkozik az általam vizsgált ágazatokkal, míg hét fő csak kiegészítő tevékenységként végzi azt.

A jobb oldali kördiagram, azon válaszadók szakmai irányultságát mutatja be, akik elsődleges jövedelmi forrása a szőlő, illetve bortermelés. Közülük 15 fő mindkét tevékenységgel – vagyis szőlőtermesztéssel és borászattal – is foglalkozik, míg 8 fő kizárólag csak szőlőtermesztéssel. Csak egy fő jelezte, hogy kizárólag borászati tevékenységet folytat. A megoszlás arra utal,

hogy a válaszadók többsége a termelési lánc több szakaszában is aktív, ami a komplex gazdálkodási szemléletet és az önálló borkészítés fontosságát hangsúlyozza Soltvadkerten.

A diagramm nem ábrázolja, de a válaszok alapján elmondható a 7 fő közül, akik számára kiegészítő tevékenység a szőlészet és/vagy borászat, egy fő jelezte, hogy mindkét ágazatban tevékenykedik. A fennmaradó hat fő kizárólag szőlőtermesztéssel foglalkozik. Ez azt mutatja, hogy akik nem főállásban végzik ezt a tevékenységet, jellemzően a termelés alapfázisára, a szőlőtermesztésre koncentrálnak, míg a borászat – mint feldolgozó és értéknövelő tevékenység – inkább a főfoglalkozású szereplők körében jelenik meg.

Összeségében elmondható, hogy a megkérdezettek többsége főállásban és a teljes termelési folyamatot lefedve foglalkozik szőlő- és bortermeléssel, ami hozzájárul Soltvadkert borászati hagyományainak fenntartásához és szakmai színvonalának erősítéséhez.

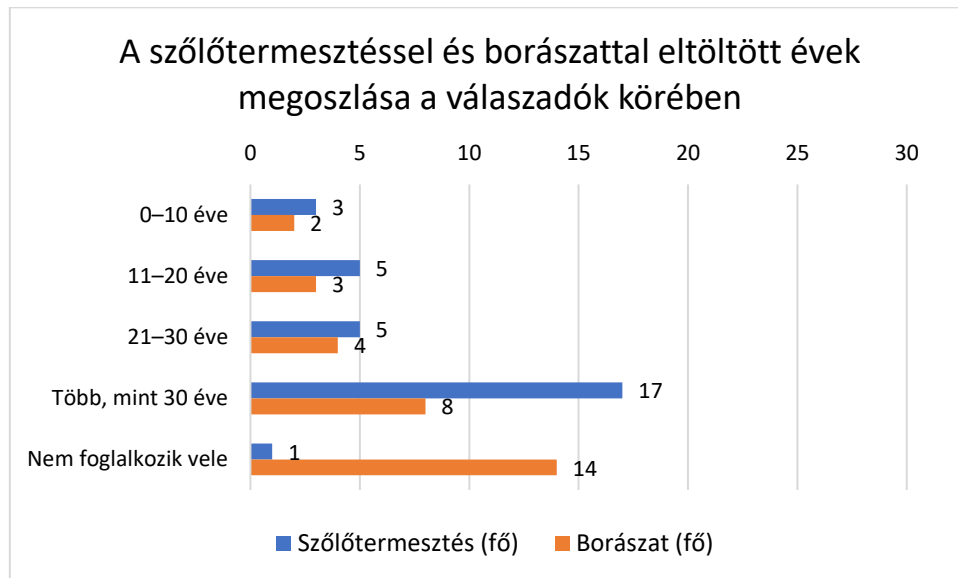
4. ábra Szőlészeti és borászati tevékenység jellege a válaszadók körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

Szőlő- és borászati tevékenységgel eltöltött évek megoszlása

A strukturált interjúk során arra is kitértem, hogy a válaszadók mióta foglalkoznak szőlőtermesztéssel, illetve borászattal, ezáltal pontosabb képet kapva a helyi termelők szakmai múltjáról. A szőlőtermesztés és a borászat területén szerzett tapasztalat időbeni eloszlása fontos információt nyújt arról, hogy a helyi gazdák mekkora gyakorlattal rendelkeznek az egyes ágazatokban.

Ahogy az 5. ábrán is látható, a szőlőtermesztéssel foglalkozó 30 főből a legtöbben (17 fő) több mint 30 éve tevékenykednek ebben az ágazatban, míg a borászat esetében a 17 főből 8 fő foglalkozik az ágazattal több mint 30 évtizede.

Szőlőtermesztéssel 11-20 éve és 21-30 éve 5-5 fő kezdett el foglalkozni, borászattal hárman, illetve négyen. A legfrissebben belépők száma (0-10 év) hasonlóan alacsony minkét ágazatba: 3 fő kezdett szőlőtermesztésbe, és 2 borászatba az elmúlt évtizedben.

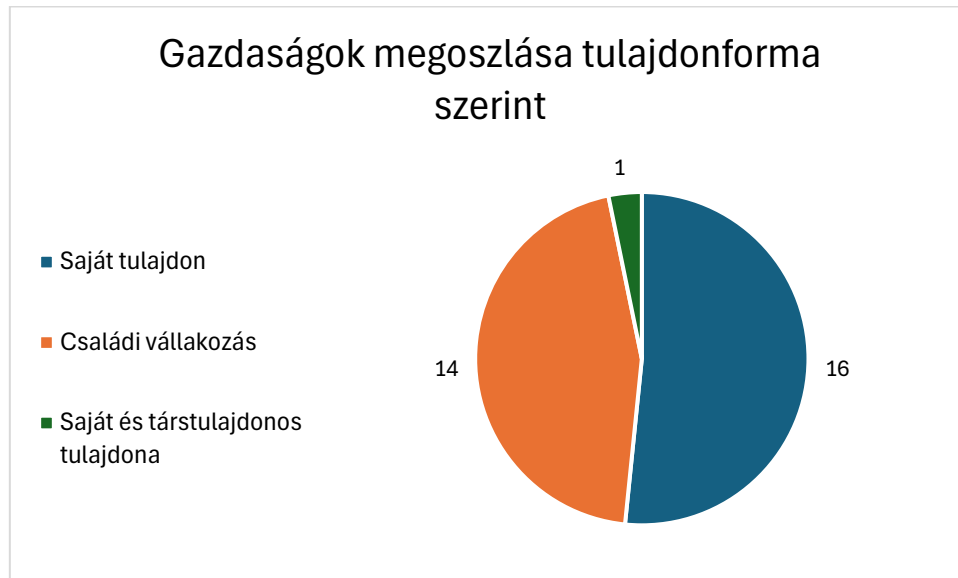
5. ábra A szőlőtermesztéssel és borászattal eltöltött évek megoszlása a válaszadók körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

A megkérdezettek gazdaságainak jellemzői

A strukturált interjúk során kérdeztem a soltvadkerti szőlő- és bortermelőket a gazdaságuk általános jellemzőiről. Fontosnak tartottam többek között a gazdaságuk tulajdonformájáról, az alapítás időpontjáról, illetve a foglalkoztatott munkavállalókról lekérdezni az interjúalanyokat.

Három tulajdonformát különíthetünk el: saját tulajdon, családi vállalkozás, valamint saját és társtulajdonos közös tulajdona. Az válaszok alapján a legtöbb, 16 gazdaság saját tulajdonban működik. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek nagyrésze egyéni vállalkozóként vagy östermelőként dolgozik. A második legnagyobb csoport a családi vállalkozásoké volt. Ebben a tulajdonformában a lekérdezettek közül 14-en gazdálkodnak. Ez is alátámasztja a hegybírónővel készített interjú során elhangzott állítást, miszerint a Soltvadkerti gazdák igyekeznek a család újabb generációit is bevonni a termelési folyamatokba. A harmadik és egyben legkisebb kategóriát, a saját és társtulajdonos tulajdonában lévő gazdaságokat mindössze 1 megkérdezett képviseli, ami elenyésző arány. Ennek oka lehet az együttműködéshez szükséges bizalom hiánya, az eltérő üzleti célok vagy az, hogy a helyi

kultúrában inkább az önálló és családi működés dominál. Ezeket az adatokat a 6. ábra jól szemlélteti.

6. ábra Gazdaságok megoszlása tulajdonforma szerint körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

Az interjúk során a gazdálkodók részletes adatokat szolgáltatottak arról, hogy hány állandó foglalkoztatottat alkalmaznak a különböző területeken: szellemi munkakörben, a szőlészetben és a borászatban.

A szellemi munkakörben foglalkoztatottak aránya alacsony. Ennek oka lehet az, hogy a vizsgált gazdaságok mérete kisebb és vele kapcsolatban elvégzendő szellemi munkák mennyisége kevés, így a gazda önállóan, vagy külső szakember segítségével végzi el ezeket a feladatokat, nincs szüksége kialakítani egy állandó pozíciót erre a munkára. Csupán egy gazdaság emelkedik ki jelentősen, ahol 10 szellemi alkalmazott dolgozik, ezt a választ egy nagyobb borászattól kaptam.

Az állandóan foglalkoztatottak száma a szőlészetben szintén változó, több esetben családtagok végzik a munkákat, amit nem mindenki számolt bele a hivatalos alkalmazotti státuszba. A lekérdezett adatok szerint a korábban említett borászatban 8 fő állandó munkaerő dolgozik a szőlőtermesztésben, de a legtöbben 1-4 fő között alkalmaznak szőlőmunkásokat egész évben.

A borászatban alkalmazott állandó dolgozók száma szintén eltérő: a korábban foglalkoztatottság szempontjából kitűnő borászatban ezen a területen van a legtöbb állandó alkalmazott, 20 fő. Ez azt igazolja, hogy a termelési lánc legemberigényesebb része a szőlő feldolgozása, majd az elkészült termék palackozása, raktározása és szállítása. A legtöbb gazdaság azonban itt is egy főt foglalkoztat, ami azt mutatja, hogy a kisebb borászatokban a

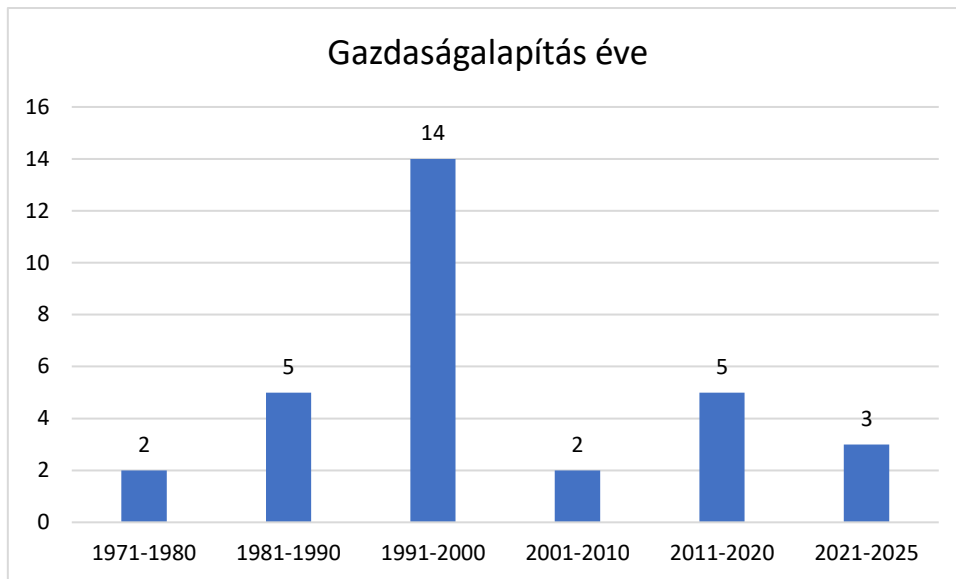
feldolgozás és a palackozás munkafolyamatait vagy maga a tulajdonos végzi, vagy minimális létszámú személyzettel oldják meg.

Arra is kíváncsi voltam, hogy a válaszadók alkalmaznak-e alkalmi munkavállalókat, és ha igen, akkor melyik időszakban és hány fő munkást. A válaszokból egyértelműen kiderült, hogy az alkalmi munkaerő a soltvadkerti szőlő- és borágazatban kulcsszerepet tölt be, különösen a szőlészeti munkák során.

A megkérdezettek egy része (12 fő) nem alkalmazott alkalmi munkaerőt, azonban válaszadók többsége részben vagy egész nagy részében alkalmaz szezonális dolgozókat. Az alkalmi munkások száma ezeknél a gazdaságoknál 2-10 fő között mozog. A leggyakoribb foglalkoztatási időszakok közé tartozik február-március környéke, amikor a metszési munkák elvégzése a legfontosabb, tavasszal és nyár elején különféle zöldmunkák elvégzésére alkalmaznak idegymunkásokat a gazdák, illetve akár július-augusztusban is lehetnek az alkalmi munkások számára feladatok. A gazdálkodók elmondása szerint az alkalmi munkásokat jellemzően betanított munkaerőként alkalmazzák, szőlőművelési feladatokra. A foglalkoztatás gyakran napi bejelentéssel történik. Ez lehetővé teszi a rugalmas munkaerő-használatot a szezon csúcsidezőszakaiban, anélkül, hogy hosszútávú munkaviszonyt kellene létesíteni.

A gazdaságalapítás éve is mérvadó lehet az ágazatok vizsgálata során, így ezt is megkérdeztem a válaszadóktól. A válaszok alapján 14 gazdaság 1991 és 2000 közötti időszakban alakult, ebből következtethető, hogy ekkor volt egy nagyobb vállalkozói hullám a településen.

Az 1981-1990- igy közötti időszakban 5 vállalkozás alakult meg a megkérdezettek köreiből, akárcsak 2011 és 2020 között. Az elmúlt 25 évben a gazdaságalapítások száma ugyan kisebb, mint a kétezres évek előtt, továbbra is elmondható, hogy jelenleg is vannak újabb belépők a szőlő- és bortermelők között. A leírt adatokat a gazdaságalapításokról a 7. ábra szemlélteti.

7. ábra Gazdaságalapítás éve (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

A vizsgált ágazatokba történő becsatlakozás

Az interjú során arra is kitértem, hogy az egyes ágazatokat mennyire könnyű elkezdni a megkérdezettek véleménye szerint. A lekérdezés eredményei egyértelműen azt mutatják, hogy a fiataloknak könnyebb a becsatlakozás, mint más korosztályoknak. A megkérdezettek egyöntetűen azt válaszolták, hogy nem könnyű elkezdni a szőlő- és bortermelést bármely életkorban. A fiatalokról szóló kérdésnél már megoszlott a válaszok aránya; a szőlőtermelésnél a 31 megkérdezettből hat gondolta úgy, hogy könnyű elkezdni az ágazatot, míg a bortermelésnél öt fő vélte így.

A megkérdezettek szerint az ágazatokba való belépést sok tényező nehezíti. Többen említették a növekvő inputanyagárakat, mint például a gázolaj, növényvédőszeres árak, illetve a jelenleg megfigyelhető klímaváltozás okozta aszályos időszakok negatív hatásait. Az információhiányt is megemlítették a gazdák, miszerint az új belépők tapasztalat hiányában nem tudják a legkedvezőbb döntéseket hozni, akár a területvásárlásnál vagy a fajtaválasztásnál.

Előny lehet azonban az újonnan belépőknek, ha saját tulajdonban lévő szőlőterületen gazdálkodnak, hiszen így több pályázati és támogatási forrás igénybevételére lesz lehetősége, ezzel könnyítve a kezdeti időszak nehézségeit.

A szőlőtermesztés és borkészítés sokak számára több generáción keresztül végzett tevékenység. Sokan azért is kapcsolódnak be a termelésbe, hogy a családi hagyományukat folytassák, de számukra is fontos az előzetes gyakorlatszerzés annak érdekében, hogy hosszútávon is sikeres gazdaságot tarthassanak fenn.

A vizsgált ágazatok gazdaságossága

A vizsgálat során azt is felmértem, hogy a gazdálkodók szemszögéből mennyire gazdaságos a szőlőtermesztés és a borászati tevékenység. Az interjúk során arra kértem a válaszadókat, hogy saját ágazatukban szerzett tapasztalataik alapján nyilatkozzanak annak jövedelmezőségéről.

A kutatásomban részt vevő 30 szőlőtermesztő 80%-a (24 fő) találta jövedelmezőnek az ágazatot, míg a maradék 20% (6 fő) úgy gondolja, hogy a szőlőtermesztés nem biztosít kellő jövedelmezőséget.

A borászati tevékenység estében a megkérdezettek 75%-a (12 fő) számolt be gazdaságos működésről, míg a válaszadók negyede, azaz 4 borász nem tartja a tevékenységet kifizetődőnek. Ez az arány ugyan kedvező képet mutat, kissé elmarad a szőlőtermesztésnél tapasztalt értékektől, Ez azt jelezheti, hogy a borászat nagyobb beruházási igénye és a piaci kockázatai miatt nagyobb kihívást jelent a termelők számára.

Továbbá az is része volt a vizsgálatomnak, hogy a gazdálkodók szerint a szőlészettel és a borászattal külön-külön is lehet-e jövedelmezően foglalkozni. A megkérdezettek többsége, pontosabban 23 fő egyetért azzal, hogy a két ágazat önállóan is tud gazdaságosan működni, míg mindössze 8 fő mondta ennek ellenkezőjét.

A megkérdezettek továbbá saját gondolatokat is megosztottak a szőlőtermesztés és borászat jövedelmezősége kapcsán. Válaszaik rávilágítottak arra, hogy számos külső tényező befolyásolja a gazdasági eredményeket. Több termelő is hangsúlyozta, hogy a szőlőfelvásárlóknak való kiszolgáltatottság jelentős bizonytalanságot jelent számukra: *„Sajnos a felvásárlóknak van kitéve a termelő.”*

Volt olyan szőlőtermelő, aki jelenleg minden megtermelt szőlőjét el tudja adni, de a bizonytalan piaci környezet miatt már rendelkezik borászati működési engedéllyel is arra az esetre, ha a termését bor formájában kellene értékesítenie.

Több válaszadó is arra hívta fel a figyelmet, hogy a termesztéshez szükséges költségek – különösen az input anyagok beszerzési ára – az elmúlt években jelentősen megemelkedtek, miközben a szőlő felvásárlási ára ezt a növekedést nem követte. *„A termesztéshez szükséges költségek nagy mértékű növekedése a szőlő árához viszonyítva ellehetetleníti a szőlőtermelők létét.”* Hasonló problémát jeleztek a borászat terén is: *„A jövedelmezőség viszonylag alacsony; az inputanyagok az elmúlt 4 évben megdrágultak, de az eladási árak nem minden esetben tudták ezt lekövetni a borok esetében.”*

A klímaváltozás hatása a szőlő- és bortermelésre

A strukturált interjúk során arra is rákérdeztem, hogy a válaszadók szerint a klímaváltozás milyen mértékben befolyásolja a szőlőtermesztés és a bortermelést, külön vizsgálva a mennyiségi és minőségi változásokat. A 2. táblázat a válaszok megoszlását mutatja.

2. táblázat Éghajlatváltozás hatásai a szőlő- és bortermelésben (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

Hatás mértéke	Szőlőtermesztés		Bortermelés	
	Mennyiség	Minőség	Mennyiség	Minőség
Jelentősen csökkenti	27 fő	16 fő	22 fő	14 fő
Kis mértékben csökkenti	4 fő	14 fő	9 fő	16 fő
Nincs ráhatással	0 fő	0 fő	0 fő	0 fő
Kis mértékben növeli	0 fő	1 fő	0 fő	1 fő
Jelentősen növeli	0 fő	0 fő	0 fő	0 fő

A 2. táblázat is jól ábrázolja a megkérdezettek véleményét, miszerint a klímaváltozás hatásai mind a szőlőtermesztésre, mind a bortermelésre komoly befolyást gyakorolnak. A válaszok alapján elmondható, hogy a lekérdezésben részt vevő gazdálkodók csak negatív hatásokat érzékeltek a szőlő hozamára nézve, 27 fő jelentős mennyiségbeli csökkenésről számolt be, 4 fő pedig kis mértékű csökkenésről. A szőlőtermés minőségével kapcsolatban többnyire szintén negatívan vélekedtek a lekérdezés során a válaszadók: 16 fő jelentős, 14 fő kis mértékű minőségromlásról, és ebben a kategóriában volt egy fő, aki kis mértékű minőségjavulásról számolt be.

A bortermelésre gyakorolt hatásokról is hasonlóképpen vélekedtek a gazdák: 22 fő szerint jelentősen, kilenc fő szerint kismértékben csökkent a bortermelés mennyisége. Minőség változásáról 14-en mondák azt, hogy jelentősen, 16-an pedig, hogy kis mértékben romlott. Egy fő gondolta úgy, hogy a borászati tevékenység minőségére kis mértékben jó hatással van a klímaváltozás.

A visszajelzések egybehangzóan arra utalnak, hogy a szőlő- és bortermelés erőteljesen kitett az éghajlati tényezőknek, különösen az aszályos időszakoknak és az egyre gyakoribb időjárási szélsőségeknek, melyek mind a mennyiséget, mind a minőséget hátrányosan befolyásolják.

A gazdálkodók jövőbeli fejlesztési tervei

Strukturál interjúm kérdései között volt az elkövetkezendő 5 év tervezett beruházásairól, fejlesztéseiről kérdeztem a gazdákat, illetve arról, hogy ezeket milyen forrásból kerülnek majd megvalósításra a tervek.

A megkérdezettek több mint fele, 17 fő nem tervez fejlesztésbe kezdeni az elkövetkezendő 5 évben, míg 14 fő tervez fejlesztéseket. Az adatok azt sugallják, hogy a fejlesztés iránti érdeklődés vegyes, a többség a meglévő működés fenntartására helyezi a hangsúlyt.

Azon válaszadók, akik terveznek fejleszteni az elkövetkezendő 5 évben, főként a borászati tevékenységekhez kapcsolódó fejlesztéseket terveznek, többek között megemlítésre került a pincefelújítás, a palackozóüzem építés és a hűtő- és tárolótér bővítés. A szőlőtermesztéshez kapcsolódóan is megemlítésre kerültek fejlesztési tervek: többen az öntözéssel kapcsolatos beruházásba fognak belekezdeni, az ültetvények fajtaváltása és korszerűsítése is célként szerepelt több gazdánál, illetve a gépparkok korszerűsítése és bővítése is a tervezett beruházások közé tartozik. A gazdálkodók a fejlesztésekhez elsősorban pályázati forrásokat terveznek igényelni, de voltak olyanok is, akik hitel segítségével, vagy önerőből tervezik megvalósítani a beruházást.

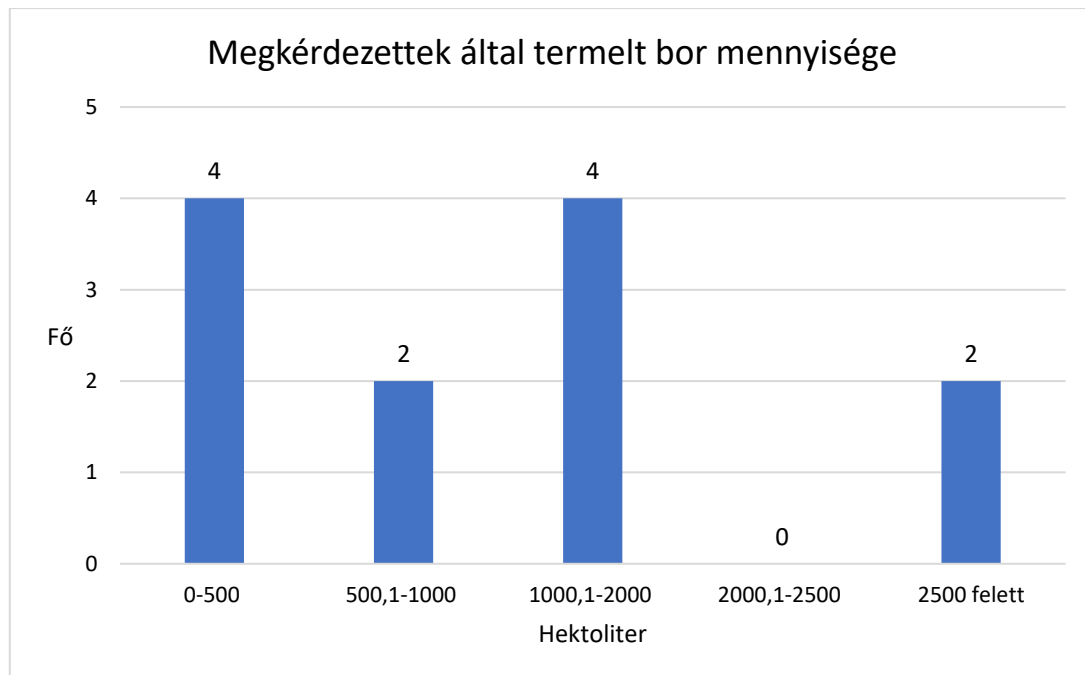
Bortermeléssel foglalkozó gazdálkodók válaszai

A kutatás során a bortermeléssel és a szőlőtermeléssel foglalkozó gazdálkodók véleményeire, tapasztalataira is külön kitértem. A következő szakaszban a bortermelő gazdálkodók válaszait fogom részletesen bemutatni. Ebbe a kategóriába 12 fő tartozik, akik a bortermelés különböző aspektusairól, így a termelési mennyiségről, értékesítési módszerekről, marketing tevékenységekről és a borászatot kísérő egyéb tevékenységekről osztották meg tapasztalataikat.

A kutatás során a gazdálkodókat arról kérdeztem, hogy mekkora mennyiségű bort termelnek. A kapott válaszokat a következő csoportokba soroltam: 0-500, 501-1000, 1001-2000, 2001-2500 hektoliter, valamint 2500 hektoliter feletti termelés. A kategóriák némileg eltérnek egymástól, mivel egyes intervallumok, mint például a 0-500 hektoliter és az 1001-2000 hektoliter szélesebb különbséget képviselnek, ennek ellenére a csoportosítás jól tükrözi a termelés különböző szintjeit.

Ahogy a 8. ábrán is látszik, 4-4 gazdálkodó tartozik az 500 hektoliterig terjedő kategóriába, illetve az 1001-2000 hektoliterig terjedőbe. A legkevesebb termelés kategóriájában volt egy kitűnő érték, egy gazda csupán 15-20 hektoliternyi bor termeléséről számolt be. A 501-1000 hektoliter közötti kategóriába 2-en tartoznak bele, míg a 2001-2500 hektoliter közötti termelésről nem érkezett válasz. A legnagyobb mennyiségben termelők kategóriájába (2500 hektoliter felett) 2 fő tartozott. A gazdaságuk termelése bőven meghaladja a korábbiakat: az ő esetükben 90 ezer és 200 ezer hektoliteres termelésről beszélhetünk.

A gazdaságok termelése tehát széles spektrumot ölel fel: míg egyes gazdálkodók, akik 90 ezer és 200 ezer hektoliteres termeléssel rendelkeznek, ipari szintű szőlőfeldolgozást folytatnak, addig mások 15-20 hektoliter bort termelnek, ami azt jelzi, hogy számukra a bortermelés inkább hobbiszintű tevékenység. Ez az eloszlás jól tükrözi, hogy a borászat nem csak nagyvállalatok számára lehet jövedelmező ágazat, hanem a kisebb, családi gazdaságok számára is.

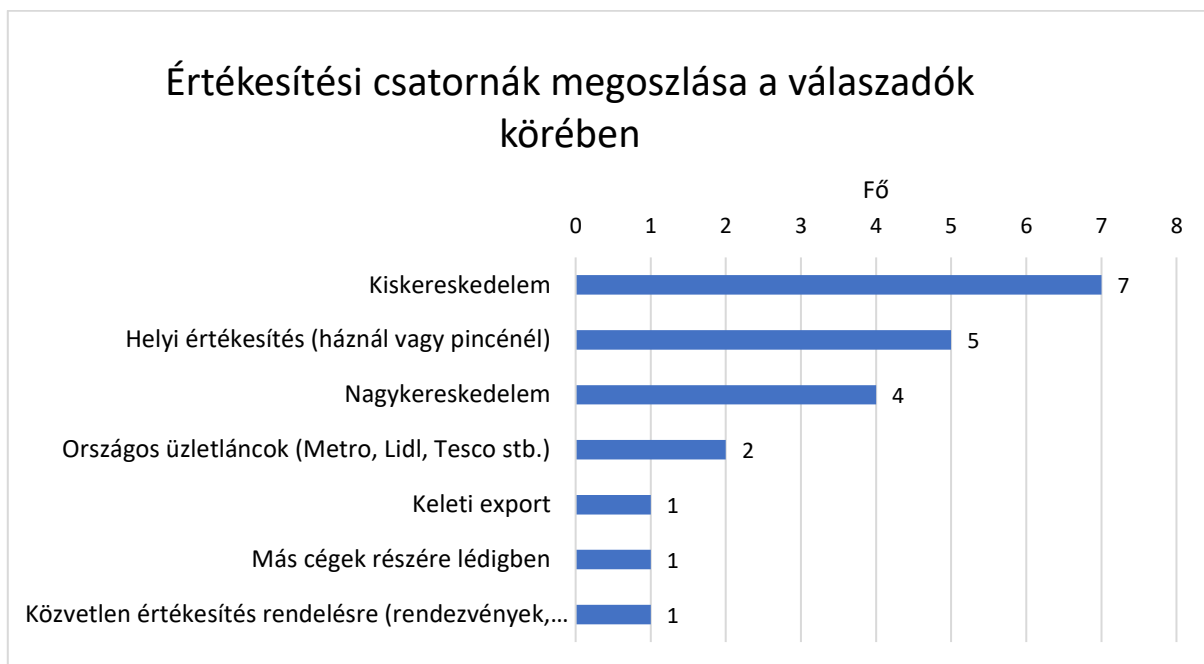
8. ábra Mégkérdezettek által termelt bor mennyisége (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

A kutatás során a bortermelőket arról is kérdeztem, milyen csatornákon értékesítik termékeiket. Egy termelő többféleképpen is árusíthatja borait, ennek értelmében a 9. ábrán található diagramon látható adatok az egyes csatornák említésének gyakoriságát tükrözik. Az eredmények alapján a kiskereskedelem bizonyult a leggyakrabban használt értékesítési formának, ez a lehetőség 7 esetben került megemlítésre. Ezt követi a helyi, azaz háznál vagy pincénél történő értékesítés, amely 5 alkalommal szerepelt a válaszok között. Ez azt jelzi, hogy a közvetlen, személyes értékesítés továbbra is fontos szerepet tölt be a termelők gyakorlatában.

A nagykereskedelmi értékesítés szintén egy elterjedt értékesítési forma, négyen említették, míg országos üzletláncokon keresztül 2 termelő értékesíti borait. Utóbbi már egy komolyabb piaci jelenlétre utal. Fontos kiemelni, hogy speciálisabb értékesítési csatornák is megjelentek a válaszok között. Ilyen volt a keleti export, melyet a legnagyobb mennyiségben termelő gazdálkodó említett, az országos üzletláncokkal és a nagykereskedelemmel együtt. Továbbá a más cégek részére történő lédig értékesítés is előfordult a megkérdezettek között. Ezt az értékesítési formát a második legnagyobb termeléssel rendelkező gazdaság jelezte, melynek ez

volt az egyetlen jelzett értékesítési csatornája. Ez a fajta árusítás arra utal, hogy nem minden termelő tartja fontosnak a saját márka kialakítását. Ez a gazdaság inkább az egyszerűbb, nagy tételes értékesítési formákat részesíti előnyben.

A válaszok között a közvetlen értékesítés rendelésre is szerepelt – például esküvőkre, rendezvényekre –, amelyet egy kisebb, évi 500 hektoliteres termelési volumennel rendelkező gazda említett. Elmondható tehát, hogy az alacsonyabb termelési kapacitással rendelkező szereplők is aktívan keresik a személyes, célzott értékesítési lehetőségeket, ezzel stabilabb, kiszámíthatóbb bevételt biztosítva maguknak.

9. ábra Értékesítési csatornák megoszlása a válaszadók körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

A strukturált interjúk során kitértem a bormarketing fontosságára és a gazdálkodók által alkalmazott marketingtevékenységekre is. A válaszok alapján jól látható, hogy a megkérdezett 12 borász közül mindössze egy vélekedett úgy, hogy a bormarketing nem bír különösebb jelentőséggel – ez is jelzi, hogy a termelők túlnyomó többsége nélkülözhetetlen eszköznek tartja a marketinget a sikeres értékesítéshez és a fogyasztókkal való kapcsolattartáshoz.

A leggyakoribb marketingtevékenység a válaszadók között a helyi rendezvényeken való részvétel volt, amit 5 termelő említett. Ez is jól mutatja, hogy a személyes jelenlét és a közvetlen kapcsolat a vásárlókkal kulcsfontosságú szerepet játszik. Az ország más pontjain zajló rendezvényeken való részvétel és az online platformokon történő reklám szintén népszerű megoldások, ezeket 3-3 borász emelte ki. Ez arra utal, hogy egyre többen próbálnak szélesebb közönséget megszólítani a digitális és országos szintű marketingeszközök révén. Emellett olyan

technikák is megjelentek, mint a személyes marketing (2fő), borkostolók való részvétel, illetve borkostolók szervezése (1-1 fő), amelyek szorosabb kapcsolatot építenek ki a fogyasztóval, miközben a termék élményszerű bemutatását is lehetővé teszik.

Két válaszadó jelezte, hogy nem végez semmilyen marketingtevékenységet, míg mások kisebb volumenben, például egyéni kapcsolattartással, online jelenléttel, vagy akár marketingvideók készítésével próbálnak jelen lenni a piacon. A leírt információkat a különféle marketingtevékenységről a 10. ábrán látható sávdiagram ábrázolja.

10. ábra A válaszadók által alkalmazott marketing tevékenységek (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

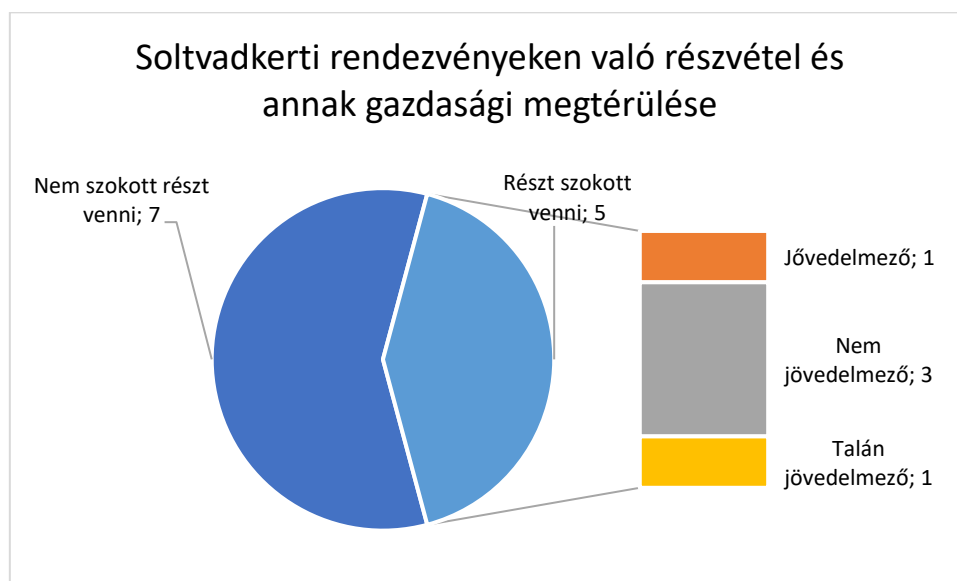
A kutatás során arra is rákérdeztem, hogy a borászatok részt vesznek-e borversenyeken, és ha igen, milyen szinteken, valamint milyen eredményeket értek el. A megkérdezett 12 bortermelő közül négy fő nem szokott részt venni ilyen megmérettetéseken boraival, ugyanakkor a többség legalább egy borversenyt-típusban kipróbálta már magát. A legnépszerűbbek a városi borversenyek, ahol nyolc válaszadó vett részt, ezt követik az országos borversenyek (7 fő), majd a borvidéki borversenyek (6 fő). Nemzetközi borversenyeken ugyan kevesebben, mindössze kettő borászat indult.

A válaszok alapján elmondható, hogy számos borászat ért el szép eredményeket ezeken a versenyeken. Többen említettek arany- és ezüstérmet különböző szintű versenyeken – városi borvidéki, országos, és nemzetközi szinten is. A VinAgora nemzetközi versenyen egyik borász aranyérmet kapott, valamint volt, aki elnyerte a „Megye bora” választáson is eredményesen

szerepelt. A versenyeredmények alapján látható, hogy ezek a borászatok nemcsak helyi, hanem országos vagy nemzetközi elismerést is szereznek, ami hozzájárul a termékek piaci értékéhez és a borászat presztízséhez.

A kutatás során arra is rákérdeztem, hogy a bortermelők szerint a különböző rendezvényeken való részvétel mennyiben segíti termékeik népszerűsítését. A válaszadók többsége, 10 fő úgy nyilatkozott, hogy ezek az események kifejezetten hasznosak a boraik ismertségének növelésében, míg ketten nem tartják ezt hatékonynak.

Emellett arra is kitértem, hogy a megkérdezettek részt szoktak-e venni soltvadkerti rendezvényeken – például szüreti fesztivál – illetve egyéb települések rendezvényein termékeikkel. A Soltvadkerten szervezett rendezvényeken a megkérdezett 12 bortermelő közül öt fő szokott rendszeresen részt venni termékeivel. Ez a 11. ábra bal oldalán, a kördiagramon van szemléltetve. A résztvevők véleményét a rendezvényeken való részvételről jobb oldalon található sávdiagram szemlélteti. Azon borászok közül, akik rendszeresen megjelennek a helyi rendezvényeken csupán egy vélte úgy, hogy ez a tevékenység egyértelműen megtérül, míg hárman nem tartották gazdaságilag kifizetődőnek. Egy válaszadó volt, aki nem tudta megmondani, hogy jövedelmezőek-e ezek a rendezvények vagy sem. Az adatok összességében azt mutatják, hogy a soltvadkerti rendezvényeken való részvétel nem minden termelő számára hoz kézzelfogható gazdasági hasznot, ugyanakkor a jelenlét önmagában más, közvetett előnyöket is kínálhat, például a fogyasztókkal való közvetlen találkozás vagy a helyi jelenlét erősítése.

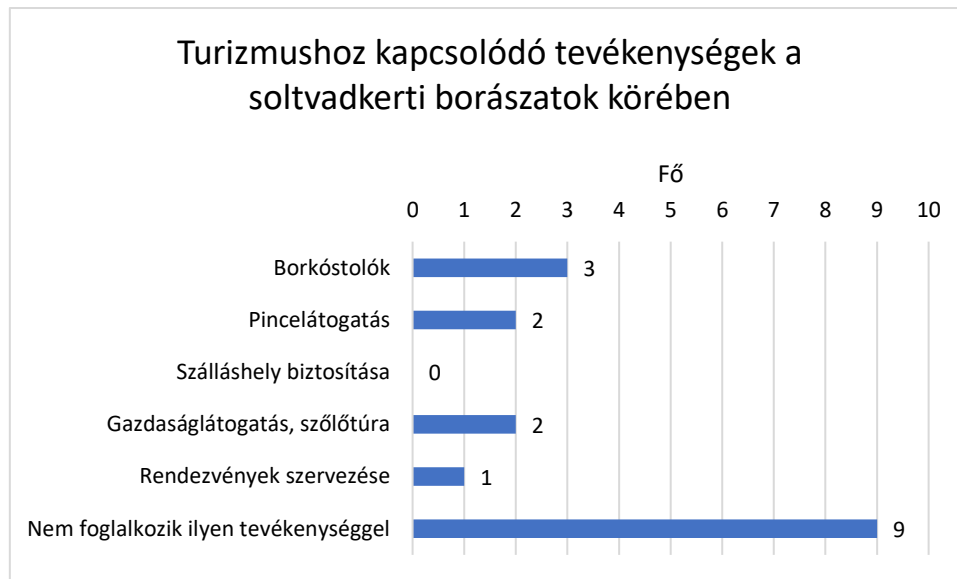
11. ábra Soltvadkerti rendezvényeken való részvétel és annak gazdasági megtérülése (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

A kutatásban külön kérdés vonatkozott más települések rendezvényein való részvételről. A válaszok alapján a megkérdezett 12 borász közül csupán három borász termékei szoktak megjelenni különböző településeken megrendezett eseményeken.

A válaszadók több helyszínt is megneveztek, ahol már megjelentek boraikkal: Kiskőrösön és Szegeden 2-2 borászat, Kecskeméten, Monoron és Budapesten 1-1 borászat jelent meg termékeivel. Ezen rendezvényeken való megjelenésnek köszönhetően nem csak a termékeiket népszerűsíthették a borászok, hanem értékesítési lehetőségként is hasznosak a rendezvények. Fontos megállapítás, hogy a minden résztvevő pozitív tapasztalatokról számolt be, és gazdaságilag megtérülőnek ítélte meg az ilyen eseményeken való részvételt.

A kutatás egyik érdekes eredménye, hogy jelentős különbség mutatkozott a Soltvadkerten és más településeken megrendezett események megítélésében. A helyi – soltvadkerti – rendezvényeken résztvevő öt bortermelő közül mindössze egy vélte úgy, hogy ezek az események gazdaságilag is megtérülnek. Ezzel szemben más településeken megjelenő három borász egyöntetűen pozitív tapasztalatokról számolt be, és mindannyian jövedelmezőnek ítélték meg az ilyen jellegű részvételt. Ez az eltérés arra is utalhat, hogy a nagyobb, változatosabb közönséget vonzó rendezvények jobb értékesítési és bemutatkozási lehetőséget nyújtanak a termelők számára, mint a helyi események, amelyek inkább a kapcsolattartásra és a helyi jelenlét erősítésére alkalmasak.

A kutatás során arra is kitértem, hogy a megkérdezett bortermelők milyen mértékben vesznek részt a vidéki turizmushoz kapcsolódó tevékenységekben. A válaszok alapján elmondható, hogy a 12 válaszadó közül 9-en semmilyen ilyen jellegű szolgáltatást nem kínálnak jelenleg. A fennmaradó 3 termelő közül mindháromnál van lehetőség borkóstolásra, kettőjüknél pince- és gazdaságlátogatásra, továbbá szőlőtúrásra, egy borászat pedig különféle rendezvények szervezésével is foglalkozik. A 12. ábrán látható sávdiaagram jól szemlélteti, hogy bár akadnak példák a turizmushoz való kapcsolódásra, ezek még inkább kiegészítő tevékenységek, nem pedig a gazdálkodás meghatározó elemei. Az, hogy a válaszadók többsége nem vesz részt ilyen tevékenységben, arra utal, hogy sok borászat még nem használja ki a vidéki turizmusból rejlő lehetőségeket.

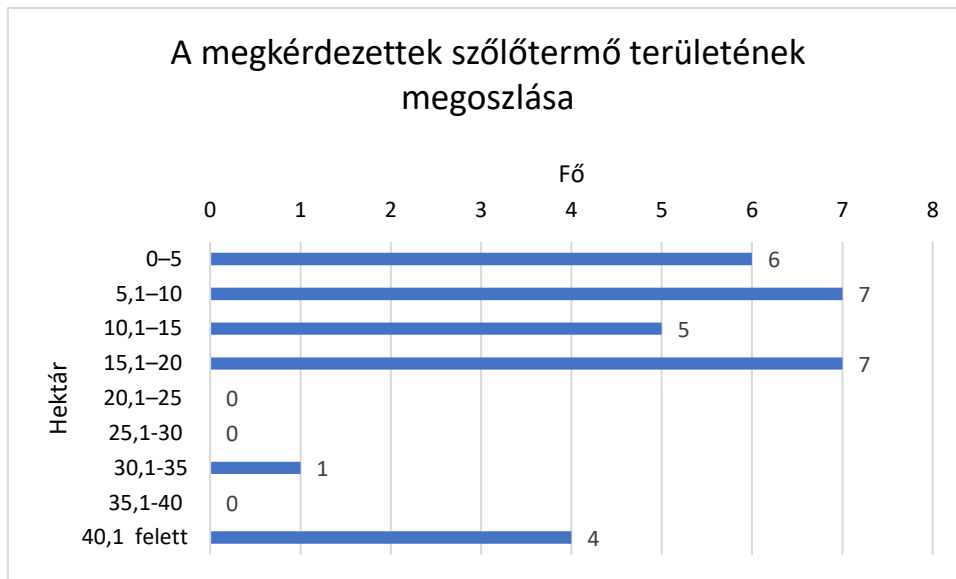
12. ábra Turizmushoz kapcsolódó tevékenységek a soltvadkerti borászatok körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

Szőlőtermesztéssel foglalkozó gazdálkodók válaszai

A strukturált interjú során külön figyelmet fordítottam a szőlőtermesztéssel foglalkozó gazdálkodók tapasztalataira is. A következő szakaszban az ő válaszaikat mutatom be részletesen. Ebbe a kategóriába 30 fő tartozik, akik a szőlőtermesztés különböző aspektusairól – így a termőterület nagyságáról, a termés felhasználásának vagy értékesítésének módjáról és a felvásárlási árakról – osztották meg véleményüket.

A szőlőtermesztők válaszai alapján elmondható, hogy Soltvadkerten elsősorban a kis- és közepes méretű birtokok a legjellemzőbbek. A válaszadók többsége (7-7 fő), ahogy ez a 13. ábrán is látszik, 5,1-10 hektárnyi és 15,1-20 hektárnyi területen gazdálkodik. A 5 hektárig terjedő kategóriába 6 gazda sorolta magát a megkérdezettek közül. A legkisebb említett területméret 2 hektár volt. Ekkora méretű területen történő termelés kisüzemi, vagy családi jellegű gazdálkodásra utal. Ezzel szemben 4 fő már nagyüzemi mértékben termelnek szőlőt, ők a 40,1 hektár fölötti kategóriába esnek. Az ő területeik pontosabban 54, 55, 56 és 70 hektár voltak.

Három kategória üresen maradt a diagramon, tehát a megkérdezettek közül senki se gazdálkodik ekkora méretű területen. Az üres kategóriák megjelenítését fontosnak találtam az összehasonlíthatóság kedvéért. Az 5 hektáros osztások megkönnyítik a méretkategóriák arányainak áttekinthetőségét.

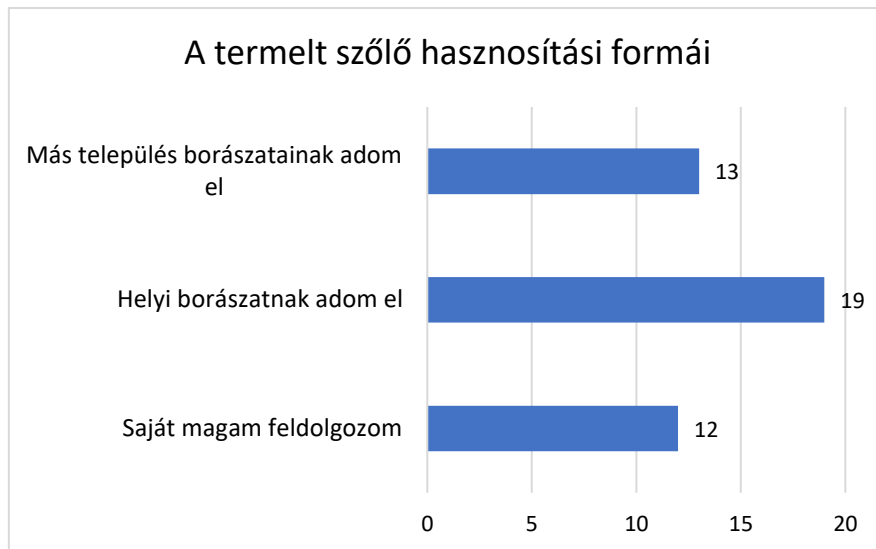

13. ábra A megkérdezettek szőlőtermő területének megoszlása (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

Arra is kíváncsi voltam, hogy a válaszadók körében milyen formában hasznosítják a megtermelt szőlőt. A megkérdezett 30 szőlőtermelő közül a legtöbben – 19 gazda – a helyi borászatoknak történő értékesítésről számoltak be. Emellett 13-an más településen működő borászatoknak is árusítják a termésüket. Hat gazdálkodó a korábban említett kettő kategóriát egyszerre jelezték, tehát soltvadkert, és más településeken található szőlőfelvásárlónak is értékesíti a termését.

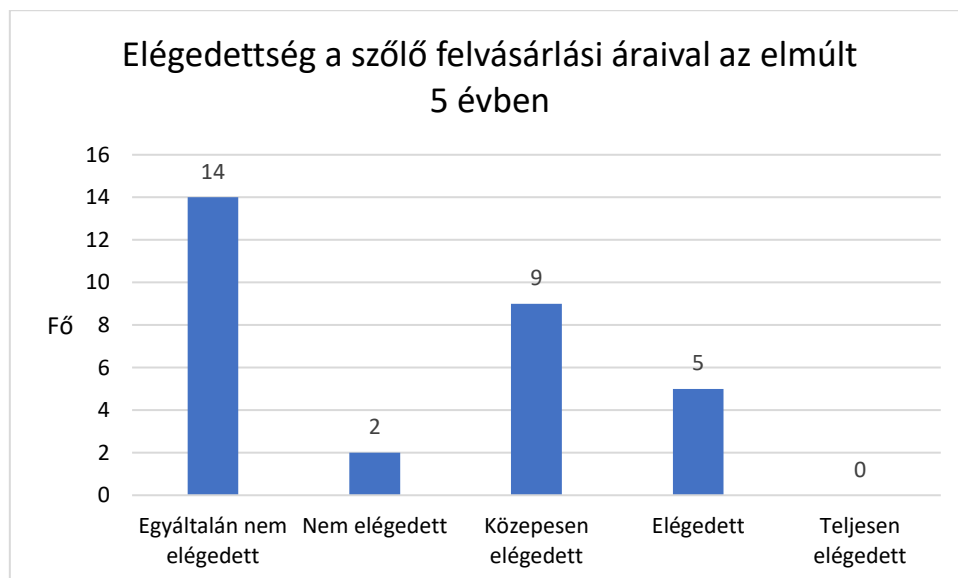
A strukturált interjú eredményeinek feldolgozásakor más említett borászattal is foglalkozó 12 gazdálkodók itt is megjelent, hiszen ennyien válaszolták azt, hogy a megtermelt szőlőjüket saját maguk dolgozzák fel. Közülük ugyanakkor többen jelezték, hogy a feldolgozás mellett árusítják is a termést.

Mivel egy gazda többféleképpen is értékesítheti a megtermelt szőlőt, a 14. ábrán látható diagramon jelzett értékek az adott válaszok darabszámát mutatja. A válaszadók közül nyolcan kettő hasznosítási formát, hárman három hasznosítási formát alkalmaznak.

14. ábra A termelt szőlő hasznosítási formái (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

Az interjú során a szőlőtermesztő válaszadókat a szőlőfelvásárlási árainról is megkérdeztem, az eredményeket oszlopdiagramon ábrázoltam a 15. ábrán. Jól látható, hogy a válaszok több mint fele negatív véleményt tükröz az ákról, a legtöbben egyáltalán nem voltak megelégedve velük. Őket követik azok, akik közepesen elégedettek voltak (9 fő), és mindössze 5 gazdálkodó volt teljesen megelégedve az elmúlt öt év szőlőárainal. A válaszadók körében senki nincs teljesen megelégedve az elmúlt fél évtized felvásárlási árainal.

15. ábra Elégedettség a szőlő felvásárlási árainal az elmúlt 5 évben (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

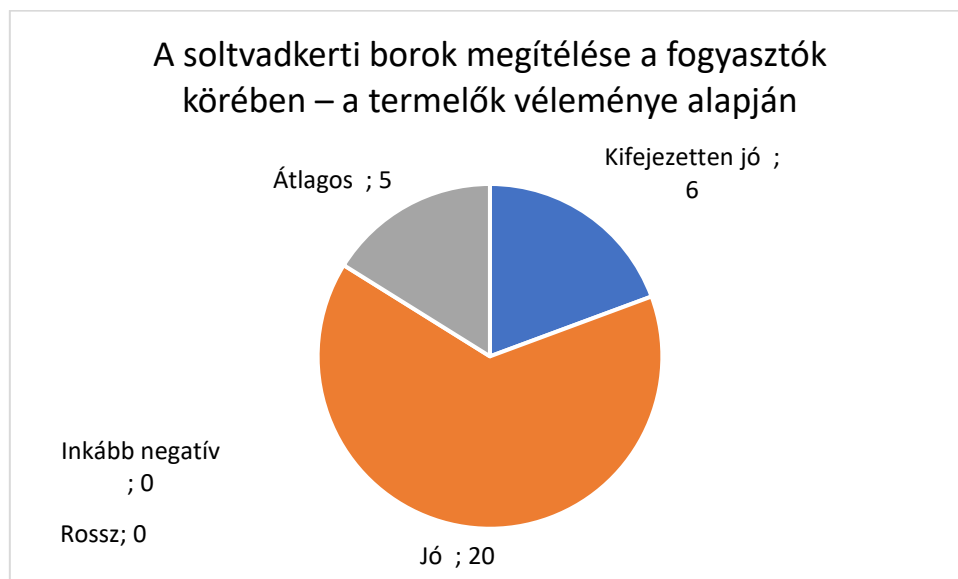
A szőlő- és bortermelés kapcsolata a turizmussal Soltvadkerten

A strukturált interjú végső szakaszát a szőlő- és bortermelők egyaránt megválaszolták. Ebben a részben a megkérdezett gazdálkodók gondolataira voltam kíváncsi a vizsgált ágazatok és a turizmus tekintetében. A válaszadók közül nyolcan jelezték, hogy gazdaságuk részt vesz

valamiféle turisztikai programban. A maradék 23 fő főként a kapacitás hiányát, a lehetőség hiányát, az anyagi okokat említette, mikor arról kérdeztem őket, hogy miért nincsenek ilyen kezdeményezések a gazdaságukban.

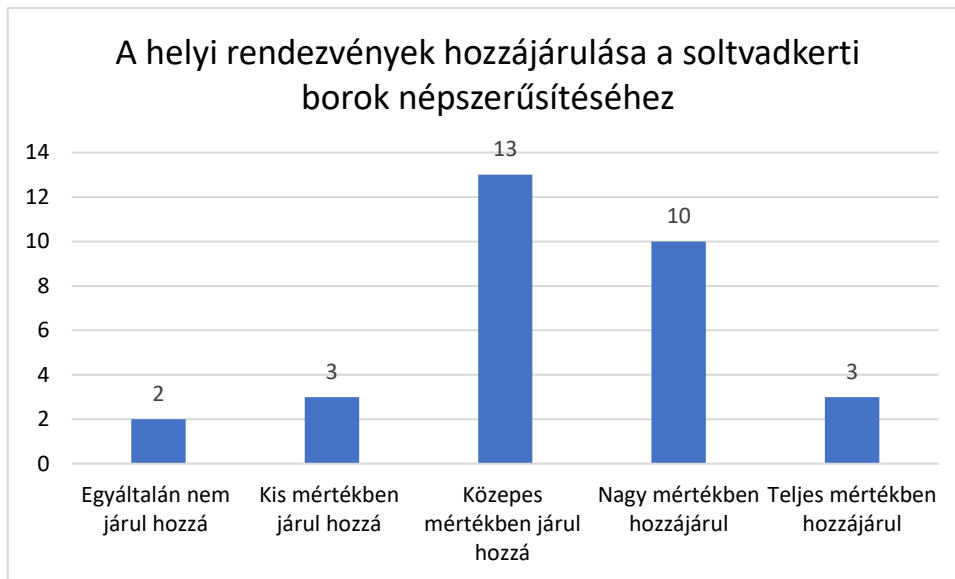
Kitértem arra is az interjú során, hogy a gazdák véleménye szerint van-e igény bor- és gasztroturizmusra a városban. A megkérdezett 31 főből 23 úgy nyilatkozott, hogy meglátása szerint van kereslet az ilyen jellegű tevékenységekre. Ez pozitív jövőképet mutat Soltvadkertnek, hiszen a helyi szőlő- és bortermelők alapvetően bizakodnak a bor- és gasztroturizmus helyi lehetőségeit illetően.

Kérdéseim között szerepelt továbbá a soltvadkerti borok megítélése a fogyasztók körében. A megkérdezett gazdák válaszait a 16. ábra szemlélteti. Jól látható az eredmények alapján, hogy a válaszadók pozitívan vélekednek a borok megítéléséről; hatan kifejezetten jónak, húszan jónak, míg öten átlagosnak gondolják a soltvadkerti borok fogyasztói megítélését.

16. ábra A soltvadkerti borok megítélése a fogyasztók körében – a termelők véleménye alapján (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

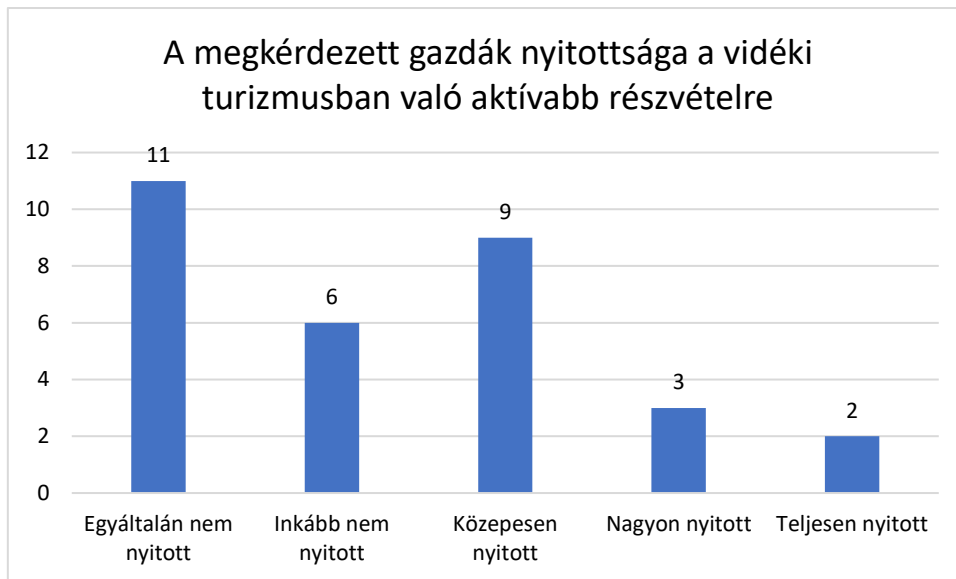
A helyi rendezvények szerepére is kíváncsi voltam a borok népszerűsítése tekintetében. A megkérdezettek véleménye szerint a helyi rendezvények, mint például a szüreti fesztivál vagy a Bor- és Gasztro Nap, jelentős szerepet játszanak a soltvadkerti borok népszerűsítésében. A megkérdezettek közül csupán ketten gondolják úgy, hogy ezek a rendezvények nem járulnak hozzá a borok népszerűsítéséhez, három gazda szerint csak kis mértékben van jelentőségük e téren, 13 fő szerint közepes mértékben járul csak hozzá, 10 fő szerint nagy mértékben és három fő szerint teljes mértékben hozzájárulnak ezek a rendezvények a soltvadkerti borok megismertetéséhez. A leírt adatoka a 17. ábrán található diagram mutatja.

17. ábra A helyi rendezvények hozzájárulása a soltvadkerti borok népszerűsítéséhez (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

A kutatás során arra is rákérdeztem, hogy a szőlő- és bortermelők véleménye szerint az ágazataik fejlesztése, milyen mértékben járulhat hozzá a soltvadkerti bor- és vidéki turizmus fellendítéséhez. A megkérdezettek közül 21 fő gondolja úgy, hogy az ágazatok fejlesztése fontos szerepet játszhat a helyi turizmus élénkítésébe, míg tízen nem gondolták így. Ez az eredmény arra utal, hogy a megkérdezett gazdák többsége tisztában van a bor- és vidéki turizmus lehetőségeivel, de a jelenlegi helyzetben úgy vélik, hogy ezt még nem képesek megvalósítani, vagy egyszerűen nem szeretnék melléktevékenységekkel foglalkozni, és inkább csak a főtevékenységükre fókuszálnak.

Utóbbi gondolatomat a 18. ábra is alátámasztja, miszerint a megkérdezett gazdák fele nem nyitott a vidéki turizmusban való aktívabb részvételre. A válaszadók közül csupán 5-en voltak nyitottak rá, és kilenc fő a közepesen nyitott kategóriát választotta.

18. ábra A megkérdezett gazdák nyitottsága a vidéki turizmusban való aktívabb részvételre (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)

Összegzés

A kutatásomban részt vevő 31 soltvadkerti szőlő- és bortermelő válaszaival segítségével átfogóbb képet nyertem a városban történő termelés különböző aspektusairól. A megkérdezett gazdákról és gazdaságaikról sok, a kutatásomhoz kapcsolódó hasznos információt tudhattam meg. A válaszok alapján elmondható, hogy az ágazatokban dolgozók jelentős része több évtizedes tapasztalattal rendelkezik. A megkérdezettek gazdaságának mérete sok esetben nagy eltérést mutatott, ami szemlélteti a két ágazatban rejlő sokoldalú lehetőségeket; melléktevékenységként és főtevékenységként, kis és nagy termelési mennyiség mellett gazdaságos tud lenni a tevékenység. Az interjúk során segítőkész, nagy hozzáértéssel rendelkező gazdák tapasztalatait és véleményeit ismerhettem meg, melyek kutatásom alapjául szolgálnak.

5. Következtetések és javaslatok

A fejezetben az általam felállított hipotézisenként mutatom be a következtetéseimet és teszem javaslataimat. Hipotézisemet mély interjúval és strukturált interjúkkal vizsgáltam.

Első hipotézisem az volt, hogy „*Soltvadkert kultúrájának elengedhetetlen része a szőlő- és borágazat.*” Kutatási eredményeim alapján megállapítottam, hogy Soltvadkerti Hegyközség az elsők között volt bejegyezve a cégbíróságon, már az első, alakító közgyűlésen, 1995. nyarán 95 hegyközségi tag jelent meg, ezzel is mutatva, hogy a soltvadkertiekhez már akkor is közel állt a szőlő- és bortermelés ügye. A város hegyközsége továbbá meghatározó része a Kunsági borvidéknek. A strukturált interjú során megkérdezettek magas arányban főállásként tekintenek a vizsgált ágazatokra, így elmondható, hogy a szőlő- és bortermelésnek jelentős szerepe van a gazdaságban és a társadalomban.

Soltvadkerten a szőlő- és borkultúra kapcsán fontos a családi hagyományokat is megemlíteni. A hegybíróval történt beszélgetés során megtudtam, hogy a helyi gazdálkodók igyekeznek az újabb generációkat arra nevelni és ösztönözni, hogy tovább vigyék a családi gazdaságot, továbbá a térség életének gazdagításában is részt vesznek és értékeket teremtenek. A család által betöltött szerep fontosságát az ágazatokban a strukturált interjúra kapott válaszok is alátámasztják, a válaszadók gazdaságainak közel fele családi vállalkozás, és mikor az alkalmazottakról kérdeztem a gazdákat, sokan a családtagokat említették.

A megkérdezett borászok közül többen jelezték, hogy részt szoktak venni a város különböző rendezvényein, mint például a szüreti fesztivál – annak ellenére, hogy ez a gazdaságuknak nem igazán jövedelmező. Ez is azt jelzi, hogy nem csak a profitért dolgoznak az ágazatban, hanem olyan személyes és érzelmi szempontok is vezérlik őket, mint a családi örökség ápolás, a közösség építése vagy az egyéni szakmai büszkeség. A vizsgálatom alapján a **hipotézisem bizonyítottam.**

Második hipotézisem az volt, hogy „*A soltvadkerti szőlő- és bortermelő gazdaságok nem használják ki a turizmusban rejlő lehetőségeket.*” A strukturált interjú eredményei alapján megállapítottam, hogy a 12 megkérdezett borász közül 9 semmilyen mértékben nem vesz részt turizmushoz köthető tevékenységben. A fennmaradó 3 borászat, amelyek aktívan részt vesznek a turizmusban, nem csupán egyféle szolgáltatást kínálnak az odalátogatók számára. A válaszaik alapján mindhárom gazdaságnál van lehetőség borkostoló programot igénybe venni. Ezen kívül kettőnél van pince- és gazdaságlátogatás szőlőtúrával, míg egy borászat a borkostolón kívül különféle rendezvények szervezésével növeli a turisztikai vonzerőjét.

A 9 borászat, amely nem foglalkozik turisztikai szolgáltatások biztosításával azt mondta, hogy egyszerűen nincsen rá kapacitása a termelés mellett. Közülük csupán egy fő mondta azt, hogy nem lát a turizmusban lehetőséget a gazdaságára nézve. A vizsgált borászatok nagyrésze aktívan folytat különböző marketingtevékenységeket, mint például online platformokon történő reklám, de a turizmusban nem látnak lehetőséget a borászat népszerűsítésére.

A megkérdezett gazdálkodók – beleértve a szőlőtermeléssel foglalkozókat – több mint fele jelezte, hogy nem nyitott arra, hogy gazdasága turisztikai szolgáltatásokat nyújtson, míg csupán öten jelezték, hogy nyitottak lennének rá. A maradék 9 gazdálkodó nem tudott egyértelmű választ adni. A 31 válaszadó közül 23 vélte úgy, hogy lenne igény bor- és gasztroturizmusra, és 21-en azt is mondták, hogy a szőlő- és borágaszat fejlesztése hozzájárulhat a bor és vidéki turizmus fellendítéséhez Soltvadkerten.

Ezekből kiindulva érezhető, hogy a helyi gazdák érzékelik, hogy lenne igény a szőlő- és bortermeléshez kapcsolódó turizmus lehetőségére, ugyanakkor nem nyitottak a lehetőség felé. Ennek oka lehet, hogy a főtevékenységre, a termelésre igyekeznek fókuszálni, és ezt a melléktevékenységet nem látják gazdaságosnak a termelés mellett. A vizsgálatom alapján a **hipotézisemet bizonyítani tudtam.**

Harmadik hipotézisem az volt, hogy *„Egyre nehezebb jövedelmezően folytatni a szőlő- és bortermelést Soltvadkerten.”* A soltvadkerti hegybíróval folytatott mély interjú során megtudtam, hogy a helyi gazdálkodók előszeretettel élnek az agrártámogatásokkal és a különféle pályázati lehetőségekkel. Az is elmondható, hogy az ágazatokat fenntartható módon próbálják fejleszteni a helyiek, ezzel hosszútávú értékeket teremtve a jövőre nézve. Szintén elmondható a városban történő gazdálkodásról, hogy nem csökken a mértéke. Más hegyközségeken a területcsökkenés jellemző, viszont Soltvadkerten ennek az ellenkezője történik. Az utóbbi időben a szőlőtelepítés és újraterelítés gyakori volt. Ebből arra lehet következtetni, hogy a gazdálkodóknak megéri az ágazatokkal foglalkozni, ellenkező esetben nem folytatnák a tevékenységet.

A strukturált interjúra kapott válaszok is arra utalnak, hogy a legtöbb megkérdezettek számára jelenleg gazdaságos a szőlő és a bortermelés egyaránt. Voltak, akik azt jelezték, hogy az inputanyagok árának növekedése és a szőlő felvásárlási árának változatlansága megnehezíti a termelést, illetve, hogy a jövedelmezőség mértéke erősen változik a piaci tényezőktől.

A gazdálkodók arról is beszámoltak, hogy a klímaváltozás hatásai is negatívan hatnak a termelés mennyiségére és minőségére is, melyek szintén befolyásolják az ágazatok

gazdaságosságát. Az éghajlatváltozással összekapcsolható vízhiányról a hegybíró is beszámolt az interjú során, annak következményei már észlelhetőek voltak a 2025-ös évben. A továbbiakban elengedhetetlen lesz olyan szőlőfajtákat telepíteni a gazdálkodóknak, amelyek képesek fejlődni az aszályos időszakokba is.

A soltvadkerti gazdálkodókról elmondható, hogy kihasználják a támogatási lehetőségeiket és folyamatosan bővítik területeiket, viszont a fennálló környezeti kihívások miatt a tevékenységük jövedelmező folytatása egyre nehezedik, a jövőben fontos lesz alkalmazkodniuk a változó körülményekhez a gazdaságuk fenntartása érdekében. A vizsgálatom alapján a **hipotézisemet bebizonyítottam.**

A negyedik hipotézisem, hogy *„A fiatalabb korosztály aktív részvétele elengedhetetlen a szőlő- és bortermelés jövője szempontjából.”* A helyi szőlő- és bortermelésről elmondható, hogy sokan nem csak jövedelemforrásként tekintenek rájuk, hanem a családi hagyományok részévé vált. A termelésbe való bekapcsolódás semelyik korosztály számára nem könnyű, viszont azok, akik családi vállalkozás gyanánt már foglalkoztak vele, nagyobb előnnyel rendelkeznek. Sok gazdálkodó a gyermekeiben, unokáiban bíz, hogy átvegyék a területeiket és tovább vigyék a családi örökséget. A gazdálkodásból való kiöregedés Soltvadkerten is megfigyelhető, de vannak olyan beszállók, akik fiatalos lendülettel fognak neki a termelésnek.

A strukturált interjúkra kapott válaszok alapján megtudtam, hogy a jelenlegi gazdálkodók nagyrésze a húszas, harmincas éveiben kezdett el foglalkozni az ágazatokkal. Ebből az derül ki, hogy a jövőben csak akkor maradhat meg a termelés mennyisége a településen, ha napjaink fiataljai aktívan kiveszik a részüket belőle már most.

Jelenleg a mezőgazdaság nem csupán a termelésről szól. Egy gazda számára nagy segítséget jelenthetnek, és szinte már elengedhetetlenek a különféle támogatások, pályázatok. Mindezeket elektronikus úton lehet igényelni, ami az idősebb korosztály számára nehézségeket okozhat. Ezért is előnyös lehet, ha a korosztályok együtt dolgoznak, így a kiöregedő korosztály tapasztalatait meg tudja osztani a következő szőlő- és bortermelő generációval, míg ők is segítenek a digitális téren való eligazodással. Ez a megoldás egy könnyebb átmeneti időszakot eredményezhet a generációváltás során, és az újabb beszállók hozzáértését fejlesztheti. A vizsgálatom alapján a **hipotézisemet bebizonyítottam.**

6. Összefoglalás

Dolgozatom fókuszában a soltvadkert szőlő- és borágazat áll, mely több mint kétszáz éves múlttal rendelkezik, a település lakóinak és kultúrájának meghatározó része. Kutatásom célja az ágazatok jelenlegi helyzetének megismerése és a jövőbeli lehetőségek feltárása volt. Mindezeket a soltvadkert hegybíróval folytatott interjún elhangzottak és a helyi szőlészekkel, borászokkal készített strukturált interjúk válaszai segítségével igyekeztem megismerni és feldolgozni.

A kutatás megerősítette, hogy a szőlő- és borágazat szorosan kapcsolódik Soltvadkert kultúrájához. Sok gazda családi hagyományként tekint az ágazatokra, éppen ezért nem csak megélhetés miatt folytatja a tevékenységet, hanem érzelmi kötődésből is. Több megkérdezett gazda saját maga végzi el a termeléshez kapcsolódó munkákat, de voltak olyan gazdálkodók is, akik a családtagjaikra egyaránt hagyatkozhatnak ilyen téren. A helyi rendezvényeken való részvétel – például szüreti fesztivál vagy Gasztro Nap – való részvétel ugyan sok esetben nem volt profitáló a borászok számára, a termékeik iránt való elköteleződés elegendő ahhoz, hogy részt megjelenjenek és képviseljék termékeiket, ezzel is erősítve a borkultúra jelenlétét a város közösségi életében.

A vizsgált két ágazatot alapvetően jövedelmezőnek ítélték meg a strukturált interjú keretein belül megkérdezettek, de egyre több nehezítő tényezőbe ütközhetnek a gazdák. A növekvő inputanyagárak és vízhiány megterheli a szőlő- és borágazatban tevékenykedőket egyaránt. A szőlőtermesztést és ezzel együtt a borászatokat szintén veszélyezteti a szőlő arany színű sárgasága, amely már több borvidéken jelentős károkat okozott. Fontos, hogy a helyi gazdák felismerjék a veszélyeit és időben védekezzenek ellene – amennyiben még nem túl késő.

A vízhiány negatív hatásainak szabályozására megoldás jelenthet a fajtaváltás – azaz olyan szőlőfajták telepítése, melyek jobban tűrik az aszályos időszakot – bár ez kezdetben nagyobb beruházást igényel. Ez a megoldás a borászatok és borfogyasztók életében is változást hozna, hiszen a településen található szőlőültetvények fajtáinak nagy mértékű változása esetén a jelenleg Soltvadkerten jellemzően készülő borok is változásokon mehetnek át. Emellett a talajművelési technikák megváltoztatása is hatásos lehet. Jelenleg Soltvadkert külterületén megszokott látvány a rendszeresen megtárcsázott szőlősök, ami nem csak a talaj szerkezetét rontja, de a nedvességtartalmát is csökkenti. Alternatív megoldás lehet a sorközök időszakos gyepesítése, hiszen ez a talajban lévő nedvesség párolgását csökkenti és a talaj szerkezetét is javítja. Ezek alkalmazása homokos talaji további kutatási lehetőséget kínál.

A kutatás során egyértelművé vált, hogy a generációváltás elengedhetetlen a helyi szőlő- és bortermelés hosszú távú fennmaradásához. A régebbi termelők számára nehézséget jelenthet az elektronikus támogatási rendszereken kiigazodni, sokszor külső segítségre is szükségük lehet, míg az újonnan beszálló gazdák számára az információ és a tapasztalat hiánya okozhat problémát. Ezért is fontos, hogy újabb generációkat aktívan bevonják a gazdálkodásba, hiszen ezzel az ágazatokhoz kapcsolódó elméleti és gyakorlati tudást is megszerezhetik, és a folyamatos változásokat is megismerhetik az adminisztráció és támogatások terén, ezzel segítve a tapasztaltabb termelőket.

A turizmusban rejlő lehetőségek kihasználatlansága is fontos szerepet kapott a kutatásomban. Véleményem szerint a szőlőtermesztés és borászat kapcsolata a turizmussal jelenleg nem elég erős Soltvadkerten, annak ellenére, hogy jelentős potenciálja van. A város jó állapotú üdülővezete és a meglévő szálláshelyek jó alapot biztosítanak a vidéki-, bor-, és gasztroturizmus fejlesztésére szezonálisan és egész évben egyaránt. A kínált programok között lehetne a pince, vagy birtok körbevezetés, borkostolók, különféle szőlőmunkák kipróbálása, mindezeket akár csoportosan vagy egyénileg. Ezekkel a lehetőségekkel a gazdaság méretétől függetlenül bármely gazdálkodó élhet, viszont nagy időráfordítást igényel és akár a termelés rovására is mehet. A turizmus fellendítése céljából az önkormányzat támogatása is ösztönző hatással hathat a szőlőtermesztőkre és borászokra, akár pályázatok vagy különféle kedvezmények formájában – például kedvezményes szálláshely a vidéki- és borturizmus céljával odalátogatók számára az önkormányzat panziójában. Az önkormányzat és a termelők együttműködése a továbbiakban egy érdekes vizsgálandó témakör lehet.

Összeségében elmondható, hogy Soltvadkert szőlő- és bortermelés múltja erős alapokat biztosít, de a jövőben a fenntartásához és fejlesztéséhez új lehetőségekre nyitott gazdák szükségesek, akik könnyen adaptálódnak a folyamatos változáshoz a termelés, a támogatások és az egyéb piaci lehetőségek terén. Fontos kihasználni továbbra is a pályázatokkal elérhető lehetőségeket a fenntartható fejlődés céljából. A modernizáció, a fiatalabb generációk bevonása és a turizmus mind hozzájárulhat ahhoz, hogy Soltvadkert életében továbbra is meghatározó szerepet töltsön be a szőlőtermesztés és a borkultúra.

Irodalomjegyzék

- Alston, J., & Sambucci, O. (2019). Grapes in the World Economy. In J. M. Alston, & O. Sambucci, *The Grape Genome* (old.: 394). Springer. Forrás: <https://www.semanticscholar.org/paper/Grapes-in-the-World-Economy-Alston-Sambucci/96c6394319cd10d0be289f3b313cec3385cf23eb>
- Baranyai, T. B. (2020). A Magyar Bor Személyesen marketing tevékenységének elemzése. Budapest.
- Bobvos, P. (2013). Hegytörvények-hegyközségek. In *Ünnepi kötet* (old.: 157-171). Szeged.
- Borda, Á. J., Balogh, J. M., & Sárvári, B. (2024). Generációváltás a mezőgazdaságban: az angol nyelvű nemzetközi közgazdasági szakirodalom szisztematikus áttakintése. *Gazdálkodás*, 413-429.
- Bozsik, N. (2005). Magyarország és az Európai Unió közötti. Gödöllő.
- Busari, M. A., Kukul, S. S., Kaur, A., Bhatt, R., & Dulazi, A. A. (2015. 06 10). Conservation tillage impacts on soil, crop and the environment. Tanzania.
- Cardell, M., Amengual, A., & Romero, R. (2019. 05 04). Future effects of climate change on the suitability of wine grape production across Europe. Palma, Spanyolország.
- Chiriaco, M. V., Belli, C., Chiti, T., Trotta, C., & Sabbatini, S. (2019. 07 10). The potential carbon neutrality of sustainable viticulture showed through a comprehensive assessment of the greenhouse gas (GHG) budget of wine production. Olaszország.
- Csoma, Z. (2011). A magyarországi hegyközségek 20. századi megszüntetése és újjászervezése. In T. Petercsák, *Acta academiae agriensis* (old.: 196-204). Eger: Eszterházy Károly Főiskola.
- Csoma, Z. (2012). A szőlő és bortermelés története. Eger.
- Dankó, L., & Tóth, Z. (2021). A bor- és gasztronómiai innováció és kapcsolódása a turizmusfejlesztési stratégiához.
- dr. Mészáros, G. (dátum nélk.). *bor.hu*. Forrás: <https://bor.hu/borregio/kunsagi-borvidek>
- Fertő, I., Lénárt, Z., Maurer, G., & Winkler, T. (1990). A siker titka: a magánerős modernizáció (Soltvadkert). *Tér és társadalom*.
- Hamza, E. (2022). A generációváltás akadályai és ösztönzői. *Gazdálkodás*, 3-27. Forrás: https://doi.org/10.53079/GAZDALKODAS.66.1.T.PP_3-27

- Havasréti, B. (2016). A filoxérától a kígyóaknás szőlőmolyig. Győr.
- Hefler, Y. T., & Kissinger, M. (2023. 01 27). Grape Wine Cultivation Carbon Footprint: Embracing a Life Cycle Approach across Climatic Zones. Department of Geography and Environmental Development, Ben-Gurion University of the Negev, Israel.
- Hegyközségek Nemzeti Tanácsa. (2016). Magyarország szőlészetének és borászatának helyzete.
- Hlédik, E., & Harsányi, D. (2022). Nagy Bor Teszt.
- HNT. (2022. 04 05). *hnt.hu*. Forrás: <https://www.hnt.hu/nagy-bor-teszt-2021/>
- International Organisation of Vine and Wine (OIV). (2023). *Annual Assessment of the World Vine and Wine Sector in 2022*. Párizs: OIV. Forrás: https://www.oiv.int/sites/default/files/documents/OIV_Annual_Assessment-2023.pdf
- Keresztes, J. (2011. 07 14). A borvidék történelme.
- Khan, N., Fahad, S., Naushad, M., & Faisal, S. (2020. 05 08). Forrás: [https://download.ssrn.com/20/05/08/ssrn_id3595842_code3659420.pdf?response-content-disposition=inline&X-Amz-Security-Token=IQoJb3JpZ2luX2VjEL7%2F%2F%2F%2F%2F%2F%2F%2F%2FwEaCXVzLWVhc3QtMSJGMEQCIE6uvobyAYfzXQ40jmcMyYbgfpRxm9O%2FNzZE0RQzSsGzAiBk9RA7t4wjZr](https://download.ssrn.com/20/05/08/ssrn_id3595842_code3659420.pdf?response-content-disposition=inline&X-Amz-Security-Token=IQoJb3JpZ2luX2VjEL7%2F%2F%2F%2F%2F%2F%2F%2F%2F%2FwEaCXVzLWVhc3QtMSJGMEQCIE6uvobyAYfzXQ40jmcMyYbgfpRxm9O%2FNzZE0RQzSsGzAiBk9RA7t4wjZr)
- Kőszegi, I. R. (2014). FIATAL GAZDÁK AZ AGRÁRSZEKTORBAN (EGY PRIMER KUTATÁS). *JOURNAL OF CENTRAL EUROPEAN GREEN INNOVATION*, 53-72.
- Központi Statisztikai Hivatal (KSH). (dátum nélk.). 19.1.1.57. Bormérleg. Budapest, KSH. Letöltés dátuma: 2025. 02 16, forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0058.html
- KSH. (2021. 10 04). *ksh.hu*. Forrás: <http://hosting.vitae.hu/dunaborregio2/images/sigplus/2021/kshbor.pdf>
- KSH. (2024). *ksh.hu*. Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0058.html
- Légrády, A. (2021). Krämer Fülöp nyomában. *forrás*, 118.
- Lendvai, E., & Nagy, A. (2014). A soltvadkertek borok előállításának és fogyasztásának aktuális kérdései. Szeged.

- Mészáros, S., & Szabó, G. (2014). Hatékonyság és foglalkoztatás a magyar. *Gazdálkodás*, 58-74.
- Mező, F. (2012). *Bormarketing*. Eger. Forrás: <https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/2976/Bormarketing.pdf>
- Mohos, M. (2016). Szőlőtermesztés az Alföldön.
- Monori, L. E., & Turza, B. H. (2023. 12 15). A magyarországi szőlő és bortermelés t5ermelői és fogyasztói sajátosságai.
- Nemzeti Jogszabálytár. (2012). Forrás: njt.hu: <https://njt.hu/jogszabaly/2012-219-00-00.13>
- Papp, S. (2021). Rurális társadalmin reziliencia a Soltvadkert-környéki szőlő- és bortermelők példáján. In *Eötvozet 9*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Eötvös Lóránd Kollégium.
- Pinto da Silva, L., & Esteves da Silva, J. C. (2022. 07 21). Evaluation of the carbon footprint of the life cycle of wine production: A review. Portugália.
- Rókusfalvy , P. (2023. 10). *Akcióterv 2024. december 31-ig*. Forrás: https://bor.hu/media/uploads/akcioterv/Nemzeti_Bormarketing_Strate%CC%81gia_32_oldal_belivek_297x210mm_v14.pdf
- Schwarcz, G. (2003). Mit ér a siker, ha soltvadkerti?
- Teleki, B. Z., & Csipkés, M. (2017). Magyarország szőlő- és borágazatának áttekintése az elmúlt öt évben .
- Törökné Kiss, K. Á. (2014). *Bormarketing, borfogyasztás és bortermelés hazánkban* . Debrecen.
- Várhelyi, T. (2013). *Borturizmus*. Eger: EFK Líceum Kiadó.

Ábrajegyzék

1. ábra Soltvadkert elhelyezkedése (Forrás: openstreetmap.org).....	13
2. ábra Lekérdezett személyek életkor szerinti eloszlása (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	21
3. ábra A megkérdezettek legmagasabb iskolai végzettsége (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	21
4. ábra Szőlészeti és borászati tevékenység jellege a válaszadók körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	23
5. ábra A szőlőtermesztéssel és borászattal eltöltött évek megoszlása a válaszadók körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	24
6. ábra Gazdaságok megoszlása tulajdonforma szerint körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	25
7. ábra Gazdaságalapítás éve (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	27
8. ábra Megkérdezettek által termelt bor mennyisége (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	31
9. ábra Értékesítési csatornák megoszlása a válaszadók körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)	32
10. ábra A válaszadók által alkalmazott marketing tevékenységek (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)	33
11. ábra Soltvadkerti rendezvényeken való részvétel és annak gazdasági megtérülése (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	34
12. ábra Turizmushoz kapcsolódó tevékenységek a soltvadkerti borászatok körében (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)	36
13. ábra A megkérdezettek szőlőtermő területének megoszlása (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	37
14. ábra A termelt szőlő hasznosítási formái (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés) ..	38
15. ábra Elégedettség a szőlő felvásárlási áraival az elmúlt 5 évben (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)	38
16. ábra A soltvadkerti borok megítélése a fogyasztók körében – a termelők véleménye alapján (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	39
17. ábra A helyi rendezvények hozzájárulása a soltvadkerti borok népszerűsítéséhez (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés).....	40

18. ábra A megkérdezett gazdák nyitottsága a vidéki turizmusban való aktívabb részvételre (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)..... 41

Táblázatjegyzék

1. táblázat A világ legjelentősebb szőlőtermesztő országai, 2022 Forrás: OIV, 2025, saját szerkesztés 5

2. táblázat Éghajlatváltozás hatásai a szőlő- és bortermelésben (Strukturált interjú alapján, saját szerkesztés)..... 29

Mellékletek

1. számú melléklet: Interjúkérdések a soltvadkerti hegybíróhoz, Angyal Anetthez

A Soltvadkerti hegyközség kialakulása, története

- Mikor és milyen körülmények között alakult meg a Soltvadkerti Hegyközség?
- Milyen fontosabb mérföldkövei voltak a hegyközség történetének?

A hegyközség szerkezete, működése

- Hogyan épül fel a hegyközség szerkezete? (Pl elnök, hegybíró, bizottság)
- Milyen feladatköröket lát el egy hegybíró, és milyen ügyekkel fordulnak Önhöz a leggyakrabban?
- Milyen egyéb testületek működnek a hegyközségben, és mik ezek szerepei?

Tagok és tagság

- Jelenleg hány tagja van a Soltvadkerti Hegyközségnek?
- A tagok jellemzően mekkora méretű területeken gazdálkodnak?
- Milyen az életkori eloszlás? Érzékelhető a generációváltás?
- Új hegyközségi tagok mennyire jellemzőek?

Fejlesztések és támogatások

- Az elmúlt években milyen típusú fejlesztések voltak jellemzőek a tagok részéről?
- Közvetlen, vagy közvetve részt vesz-e a hegyközség pályázatok, illetve támogatások közvetítésében?
- Milyen irányú fejlesztésekre lenne még szükség a térség szőlő- és bortermelésének fenntartásához, fejlesztéséhez?

Kommunikáció és kapcsolattartás

- Hogyan zajlik a kapcsolattartás a tagokkal?
- Milyen gyakran vannak gyűlések, felhívások, tájékoztatók?
- Van-e online jelenléte a hegyközségnek, és ha igen mennyire van kihasználva a lehetőség?
- Ön szerint a tagok könnyen hozzáférnek információkhoz vagy segítséghez?

Jelenlegi kihívások, nehézségek

- Mik a legnagyobb változások jelenleg a hegyközségen?

- Gazdasági, munkaerőpiaci, vagy környezeti akadályokat hogyan érzékelnek?
- Milyen hatással van az éghajlatváltozás a helyi szőlőtermelésre?

Zárókérdések

- Ön szerint hogyan lehetne még hatékonyabban segíteni a hegyközségi tagokat?
- Van- e bármi, amit fontosnak tart megemlíteni a soltvadkerti szőlő- és borágazattal kapcsolatban?

2. számú melléklet: Strukturált interjú kérdései

- Az Ön neve:
- Az Ön neme:
 - férfi
 - nő
- Az Ön életkora:
 - 25 év alatti
 - 25-30 év
 - 31-40 év
 - 41-50 év
 - 51-60 év
 - 61-70 év
 - 70 év felett
- Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége:
 - Nyolc általános iskolai osztály alatt
 - Nyolc általános iskola
 - Szakmunkásképző, szakiskola
 - Érettségi
 - Érettségi szakmával
 - Diploma
- Önnek van szakirányú képzettsége a szőlő- és/vagy bortermeléshez?
 - igen
 - nem
- Amennyiben az előző kérdésre igennel válaszolt, milyen képesítéssel rendelkezik?
- Milyen minőségben foglalkozik szőlészettel és/vagy borászattal?

- Főmunkaviszony
- Kiegészítő tevékenység
- Mióta foglalkozik szőlőtermesztéssel?
 - 0-10 éve
 - 11-20 éve
 - 21-30 éve
 - Több, mint 30 éve
 - Nem foglalkozok szőlőtermesztéssel
- Mióta foglalkozik borászattal?
 - 0-10 éve
 - 11-20 éve
 - 21-30 éve
 - Több, mint 30 éve
 - Nem foglalkozok borászattal
- Önre melyik állítás igaz?
 - Csak szőlőtermesztéssel foglalkozok
 - Csak borászattal foglalkozok
 - Szőlészettel és borászattal egyaránt foglalkozok
 - Csak az általam megtermelt szőlőt dolgozom fel
 - Csak másoktól vásárolt szőlőt dolgozok fel
 - Saját és mások szőlőtermését egyaránt feldolgozom
 - Az általam megtermelt szőlőt saját fogyasztásra dolgozom fel
 - Az általam készített bort helyben értékesítem
 - Az általam készített bort országshozza árusítják
 - Az általam készített bort tovább feldolgozásra értékesítem
 - Az általam megtermelt szőlőt helyi szőlőfelvásárlóknak árusítom
 - Az általam megtermelt szőlőt más városok szőlőfelvásárlóinak árusítom
 - Termékeimet EU tagországokba értékesítem
 - Termékeimet EU tagországon kívül értékesítem
- Az Ön gazdaságának alapítási éve:
- Milyen tevékenységekkel foglalkozik a gazdasága? Bevétel arányában hány százalékot jelentenek ezek a tevékenységek?

- Állandóan foglalkoztatott, szellemi foglalkozásúak száma a gazdaságban: (adminisztrátor, könyvelő, stb.)
- Állandóan foglalkoztatott, szőlészetben dolgozó munkaerő (nem szellemi foglalkozású):
- Állandóan foglalkoztatott, borászatban dolgozó munkaerő (nem szellemi foglalkozású):
- Alkalmi foglalkoztatott munkaerő száma, a foglalkoztatott időszak megnevezésével:
- Amennyiben van valami megjegyzése az alkalmazottakkal kapcsolatban:
- A gazdaság..
 - saját tulajdonomban van.
 - családi vállalkozás.
 - saját és társtulajdonos tulajdona.
- Ön számára gazdaságos a szőlőtermesztés?
 - Igen
 - Nem
 - Nem foglalkozok szőlőtermesztéssel
- Ön számára gazdaságos a borászati tevékenység?
 - Igen
 - Nem
 - Nem foglalkozok borászattal
- Mennyire befolyásolta az energiaárak növekedése a gazdaságát?
 - 1-5 skála
- Ön szerint könnyű elkezdni a szőlészetet bármely életkorban?
 - Igen
 - Nem
- Ön szerint könnyű elkezdni a bortermelést bármely életkorban?
 - Igen
 - Nem
- Ön szerint könnyű elkezdni a szőlészetet fiatalként?
 - Igen
 - Nem
- Ön szerint könnyű elkezdni a bortermelést fiatalként?
 - Igen
 - Nem

- Amennyiben Önnek van egyéb hozzáfűznivalója a szőlő és borágazatban való gazdálkodás elkezdéséhez, ossza meg:
- Ön szerint a szőlészettel és a borászattal külön-külön is lehet jövedelmezően foglalkozni?
 - Igen
 - Nem
- Amennyiben a véleményét részletesen is szeretné kifejteni a jövedelmezőséggel kapcsolatosan, kérem itt tegye meg:
- A klímaváltozás hatásai (nyári magas hőmérséklet, aszály, enyhébb ősz, hótakaró hiánya) mennyire befolyásolják a szőlőtermelés..
 - mennyiségét:1-5 skála
 - minőségét 1-5 skála
- A klímaváltozás hatásai (nyári magas hőmérséklet, aszály, enyhébb ősz, hótakaró hiánya) mennyire befolyásolják a bortermelés..
 - mennyiségét:1-5 skála
 - minőségét 1-5 skála
- Az elkövetkezendő 5 évben tervez fejlesztést?
 - Igen
 - Nem
- Amennyiben az előző kérdésre igennel válaszolt, milyen fejlesztést tervez, és milyen forrásból? (hitel, önerő, pályázat)

Borászokra vonatkozó rész

- Milyen mennyiségben termel bort? (hektoliter)
- Milyen csatornákon értékesíti termékeit?
 - Helyi értékesítés háznál vagy pincénél
 - Kiskereskedelem
 - Országos üzletláncok
 - Nagykereskedelem
 - HORECA
 - Webshop
 - Egyéb:
- Ön szerint a bormarketing fontos egy borászat számára?
 - Igen
 - Nem

- Az ön borászata milyen marketing tevékenységeket folytat, hogy népszerűsítse termékeit?
 - Online platformokon reklám
 - Online platformok aktív használata
 - Marketing videó
 - Helyi rendezvényeken való részvétel
 - Az ország különböző pontján lévő rendezvényeken való részvétel
 - Borkostolók szervezése
 - Borkostolókon való részvétel (például egyetemi diákoknak)
 - Egyéb:
- Milyen borversenyeken szokott résztvenni?
 - Nem szoktam résztvenni borversenyeken
 - Városi borversenyek
 - Borvidéki borversenyek
 - Országos borversenyek
 - Nemzetközi borversenyek
- Borversenyeken elért eredményei:
- A soltvadkerti városi programokon (Szüreti Fesztivál, Bor- és Gasztró Nap) részt szokott venni a termékeivel?
 - Igen
 - Nem
- Amennyiben a termékeivel részt szokott venni a soltvadkerti rendezvényeken, ezek az alkalmak profitálóak az Ön gazdaságának?
 - Igen
 - Nem
 - Talán
- Más városok rendezvényein részt szokott venni termékeivel?
 - Igen
 - Nem
- Amennyiben a termékeivel részt szokott venni más városok rendezvényein, ezek az alkalmak profitálóak az Ön gazdaságának?
 - Igen
 - Nem
 - Talán

- Amennyiben a termékeivel részt szokott venni más városok rendezvényein, mely települések rendezvényein jelentek meg a borai?
- Ön szerint a rendezvényeken való részvétellel népszerűsíthetők a termékei?
 - Igen
 - Nem
- A borászata részt vesz-e olyan tevékenységekben, amelyek a vidéki turizmust is szolgálják?
 - Borkostolók
 - Pincelátogatás
 - Szálláshely biztosítás
 - Gazdaságlátogatás, szőlőtúra
 - rendezvények szervezése
 - Egyik sem

Szőlőtermelőkre vonatkozó rész

- Hány hektáron termel szőlőt?
- Mire használja fel az Ön által termelt szőlőt?
 - Saját magam feldolgozom
 - Helyi borászatnak adom el
 - Más település borászatainak adom el
- Az utóbbi 5 évben mennyire volt elégedett a szőlő felvásárlási árával?
 - 1-5 skála

Marketingtevékenységekre és turizmusra vonatkozó rész

- Részt vesznek-e bármilyen bor- vagy gasztroturisztikai programban?
 - Igen
 - Nem
- Ha nem, mi ennek az oka?
 - Nincs rá kapacitás
 - Nincs rá kereslet
 - Nem ismerjük az ilyen lehetőségeket
 - Anyagi okok
 - Nem látunk benne potenciált
- Véleménye szerint van igény a bor- és gasztroturizmusra Soltvadkerten?
 - Igen

- Nem
- Milyen a soltvadkerti borok megítélése Ön szerint?
 - Kifejezetten jó
 - Jó
 - Átlagos
 - Inkább negatív
 - Rossz
- Mennyire járulnak hozzá a helyi rendezvények A soltvadkerti borok népszerűsítéséhez?
 - 1-5 skála
- Gondolja, hogy a szőlőtermesztés és a borászat fejlesztése hozzájárulhat a bor- és vidéki turizmus fellendítéséhez?
 - Igen
 - Nem
- Mennyire nyitott arra, hogy a jövőben aktívabban bekapcsolódjon vidéki turizmusba?
 - 1-5 skála

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Eiler Liza

A Hallgató Neptun kódja: AJDIV9

A dolgozat címe: A szőlő- és borágazat vizsgálata és fejlesztési lehetőségei
Soltvadkerten

A megjelenés éve: 2025

A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

A konzulens tanszékének a neve: Vidék- és Területfejlesztés Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025 év 10 hó 21 nap

Eiler Liza
Hallgató aláírása

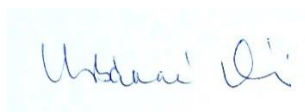
NYILATKOZAT

Eiler Liza (hallgató Neptun azonosítója: AJDIV9) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / **nem javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: 2025 év 10 hó 28 nap

belső konzulens

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Eiler Liza
Neptun-kódja:	AJDIV9
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	Szakdolgozat
A munka címe:	A szőlő- és borágazat vizsgálata és fejlesztési lehetőségei Soltvadkerten

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrekció, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve,	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet

	verziója, elérhetősége		bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helyállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt:^{Gödöllő}....., 2025. ¹⁰..... hó ²⁹..... nap

.....^{mev Lia}.....

Hallgató aláírása

.....^{Utócai Di}.....

Konzulens/Témavezető aláírása